

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan

Saamelaisten kertomaperinne

Toim. Aija Lund

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan

Saamelaisten kertomaperinne

Toim. Aija Lund

Turun kristillisen opiston säätiö

Teksti:

Kerttu Vuolab

Tehtävien tekijät:

Heidi Jokiniemi

Jaana Parikka

Oikoluku:

Saija Gustafsson

Kuvat:

Juha Nurminen

Taitto:

Janne Peltonen

© Turun kristillisen opiston säätiö

ISBN 978-952-5803-06-8

Finepress Oy, Turku 2009

Tervehdys kirjan tekijöiltä

Kädessäsi on harjoituskirja ***Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan – Saamelaisten kertomaperinne***. Kirjan on tarkoitus parantaa lukemisen ja kirjoittamisen taitoja. Kirja sopii niin lapsille kuin aikuisillekin. Sen harjoituksia voi tehdä yksin tai ryhmässä ohjaajan tuella. Lukipulma on aina yksilöllinen. Siksi jokainen voi käyttää kirjaa omalla tavallaan.

Kirjan harjoitukset pohjautuvat Kerttu Vuolabin kirjoittamaan tarinoihin Kertomaperinne kaipaa elvyttämistä, Tarinat siirtyvät sukupolvilta toiselle ja Tarinat opettavat elämäntaitoja. Harjoitukset kuntouttavat lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia monella eri tavalla. Yhdet tehtävät auttavat löytämään äänne-kirjain-pareja. Toisten avulla harjoittelet tavujen ja sanojen hahmottamista. Kolmannenlaiset tehtävät auttavat muodostamaan lauseita. Joissakin tehtävissä autetaan ymmärtämään paremmin sitä, mitä on luettu.

Tehtäväsivut ovat värillisiä. Tehtävien oikeat vastaukset ovat kunkin tarinan ja siihen liittyvien tehtävien jälkeen.

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan – Saamelaisten kertomaperinne on tuotettu Lukki-Kuusama-hankkeessa. Lukki-Kuusama (2007–2009) on Turun kristillisen opiston hallinnoima ja Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama projekti, joka tuottaa aineistoa lukemisen ja kirjoittamisen taitojen tukemiseen.

Toivomme, että antaisit palautetta kirjasta lähettämällä sähköpostia osoitteeseen lukituki@tk-opisto.fi. Kiitos!

Harjoittelun iloa!

Terveisin kirjan tekijät

Sisällys

I Kertomaperinne kaipaa elvyttämistä	9
1. Yhdistä kirjaimet	10
2. Lue tarkasti	11
3. Täydennä kirjain	12
4. Yhdistä tavut sanoiksi	13
5. Muodosta tavuista sanoja.....	14
6. Poista ylimääräinen tavu	15
7. Riimitä.....	16
8. Muodosta sana	17
9. Etsi sanat	19
10. Rytmitä virke.....	20
11. Kirjoita virkkeet	21
12. Muodosta virkkeitä	22
13. Valitse oikea väittämä	24
14. Etsi samaa tarkoittava sana	25
15. Valitse oikea kysymys	26

I Kertomaperinne kaipaa elvyttämistä – Oikeat vastaukset ... 27

1. Yhdistä kirjaimet – Oikeat vastaukset	27
2. Lue tarkasti – Oikeat vastaukset	28
3. Täydennä kirjain – Oikeat vastaukset.....	29
4. Yhdistä tavut sanoiksi – Oikeat vastaukset	30
5. Muodosta tavuista sanoja – Oikeat vastaukset.....	31
6. Poista ylimääräinen tavu – Oikeat vastaukset	32
7. Riimitä – Oikeat vastaukset.....	33
8. Muodosta sana – Oikeat vastaukset	34
9. Etsi sanat – Oikeat vastaukset	36
10. Rytmitä virke – Oikeat vastaukset.....	37
11. Kirjoita virkkeet – Oikeat vastaukset.....	38
12. Muodosta virkkeitä – Oikeat vastaukset	39
13. Valitse oikea väittämä – Oikeat vastaukset	41
14. Etsi samaa tarkoittava sana – Oikeat vastaukset.....	42
15. Valitse oikea kysymys – Oikeat vastaukset	43

II Tarinat siirtyvät sukupolvelta toiselle	45
1. Valitse oikea alkuääne.....	46
2. Etsi kirjaimia	47
3. Alleviivaa samat äänneyhdistelmät	48
4. Täydennä tavu sanaksi	49
5. Valitse sanaan kuuluva tavu.....	50
6. Laske tavut	52
7. Yhdistä sanat	53
8. Täytä laatikot	54
9. Poimi sana.....	55
10. Täydennä virke.....	56
11. Erotta virkkeet.....	57
12. Valitse oikea virke	59
13. Vastaa kysymyksiin	61
14. Etsi samaa tarkoittava virke	63
15. Poista virkkeestä sana.....	64

II Tarinat siirtyvät sukupolvelta toiselle – Oikeat vastaukset... 65

1. Valitse oikea alkuääne – Oikeat vastaukset.....	65
2. Etsi kirjaimia – Oikeat vastaukset	66
3. Alleviivaa samat äänneyhdistelmät – Oikeat vastaukset	67
4. Täydennä tavu sanaksi – Oikeat vastaukset	68
5. Valitse sanaan kuuluva tavu – Oikeat vastaukset.....	69
6. Laske tavut – Oikeat vastaukset.....	71
7. Yhdistä sanat – Oikeat vastaukset.....	72
8. Täytä laatikot – Oikeat vastaukset	73
9. Poimi sana – Oikeat vastaukset.....	74
10. Täydennä virke – Oikeat vastaukset.....	75
11. Erotta virkkeet – Oikeat vastaukset.....	76
12. Valitse oikea virke – Oikeat vastaukset	78
13. Vastaa kysymyksiin – Oikeat vastaukset	80
14. Etsi samaa tarkoittava virke – Oikeat vastaukset	82
15. Poista virkkeestä sana – Oikeat vastaukset.....	83

III Tarinat opettavat elämäntaitoja	85
1. Yhdistä kirjaimet sanoihin.....	86
2. Etsi pitkät vokaalit	87
3. Etsi kaksoiskonsonantit.....	88
4. Sijoita tavut.....	89
5. Etsi tavut	90
6. Etsi sanat	91
7. Muodosta sana lisäämällä tavu.....	92
8. Valitse oikein kirjoitettu sana.....	93
9. Etsi sanat	94
10. Muodosta virkkeitä	95
11. Taivuta sanat.....	96
12. Valitse virkkeeseen oikea sana.....	97
13. Täydennä virke.....	99
14. Valitse oikea väittämä	100
15. Monivalintatehtävä.....	101

III Tarinat opettavat elämäntaitoja – Oikeat vastaukset 103

1. Yhdistä kirjaimet sanoihin – Oikeat vastaukset.....	103
2. Etsi pitkät vokaalit – Oikeat vastaukset.....	104
3. Etsi kaksoiskonsonantit – Oikeat vastaukset.....	105
4. Sijoita tavut – Oikeat vastaukset.....	106
5. Etsi tavut – Oikeat vastaukset.....	107
6. Etsi sanat – Oikeat vastaukset	108
7. Muodosta sana lisäämällä tavu – Oikeat vastaukset.....	109
8. Valitse oikein kirjoitettu sana – Oikeat vastaukset.....	110
9. Etsi sanat – Oikeat vastaukset	111
10. Muodosta virkkeitä – Oikeat vastaukset	112
11. Taivuta sanat – Oikeat vastaukset.....	113
12. Valitse virkkeeseen oikea sana – Oikeat vastaukset.....	114
13. Täydennä virke – Oikeat vastaukset.....	116
14. Valitse oikea väittämä – Oikeat vastaukset	117
15. Monivalintatehtävä – Oikeat vastaukset.....	118

I Kertomaperinne kaipaa elvyttämistä

Kun pohdimme suomalaisen kirjallisuuden juuria, löytyvät taustalta muinaissuomalainen runonlaulanta, myyttiset hahmot ja kansansadut. Suomalaisen arvokkaan perinteen tallentajat valoivat nykyisen kirjallisuuden peruspilarit. Elias Lönnrot, Aleksis Kivi ja Eino Leino, Kalevala, Seitsemän veljestä ja Helkavirsiä peilailevat kirjallisessa muodossa muinaissuomalaista runonlaulantaa.

Jotkut teistä varmaankin valitsevat hyllyltä näitä teoksia, lukevat ja ihailevat niitä, mutta kuinka moni tuntee suomalaisten omaa mytologiaa? Mitä tiedätte Ahdista ja Vellamosta, Tapiosta ja Kyllikistä tai Seppo Ilmarisesta? Kansanmusiikkipiirit toivat yleisön korvin kuultavaksi 1970- ja 1980-luvuilla melkein kokonaan unohtuneen kalevalaisen laulutyylin. *Nelipolviset* ja *Värttinä* ovat ainakin useimmille tuttuja.

Minusta muinaissuomalaiset myyttiset hahmot ja suomalainen kertomaperinne kaipaisivat samankaltaista elvyttämistä ja uudelleen henkiin herättämistä. Joskus tuntuu siltä, että suomalaiset tuntevat nykyään paremmin kreikkalaista tai roomalaista kuin omaa mytologiaamme. Ja saattaapa olla, että jotkut teistä tuntevat myös saamelaisen kertomaperinteen otuksia, staaloja ja maahisia, vaikka omat suojelijat, keijut, tontut ja haltijat voivat olla tuiki tuntemattomia.

Minä kerron mielelläni suullisesta kertomaperinteestä. Minusta kertomisen taito on meille ihmisille olennaisen tärkeä taito, ja hukkaamme paljon yhteisöllisyyttä, elleemme kykene tarinoimaan toisillemme ja olemaan mukana muiden jutuissa.

Kaikilla elollisilla on tarve tulla ymmärretyksi. Tätä varten me ihmiset olemme luoneet yhteisesti sovitun kielen, johon kuuluu mm. kuunteleminen, puhuminen, lukeminen ja kirjoittaminen. Sanallisesta kielestä on tullut keskeinen osa kanssakäymistämme, sillä tavatessamme meille ennestään tuntemattoman ihmisen, emme haistele vierasta kuten koira tekee, vaan puhumme hänelle. Lehmät nuoleskelevat toisiaan, kun kertovat toiselle laumaan hyväksymisestä, ja apinat seurustelevat etsimällä loisia turkista ja raaputtelemalla toisiaan. Eläinten kanssakäymisen muodot tekevät hyvää myös meille ihmisille, mutta meille ihmisille ominaisimpia kanssakäymisen tapoja ovat jutut, tarinat ja runot.

1. Yhdistä kirjaimet

Yhdistä keskellä olevan sanan kukin kirjain vastaavaan kirjaimen sanan ympärillä.

P R ö a y l a r

S n

saamelainen

o e

a K i m j e l n

2. Lue tarkasti

Tehtävään on poimittu sanoja tekstistä. Kustakin annetusta sanasta on kaksi vaihtoehtoa, toinen sanoista on kirjoitettu oikein ja toisessa ovat kirjaimet vaihtaneet paikkaa. Lue sanat tarkasti ja alleviivaa oikein kirjoitettu sana.

teoksia	toeksia
soumalainen	suomalainen
suojelijat	soujelijat
keijut	kiejut
tiato	taito
keiltä	kieltä
koirat	kiorat
laumaan	luamaan
eliänten	eläinten
lualutyylä	laulutyylä
kretomaperinne	kertomaperinne
samaenkielen	saamenkielen
kirjalliusutta	kirjallisuutta
yhteisöllisyys	yhteisöllisyys
tarionimaan	tarinoimaan
miunainen	muinainen
olnenainen	olennainen
tallentaja	allentajat
kalevalianen	kalevalainen
myttyinen	myyttinen

3. Täydennä kirjain

Tekstistä puuttuu l- ja n-kirjaimia. Lisää viivoille puuttuvat kirjaimet (l, ll, n tai nn).

Ku___ pohdimme suoma___aise___ kirja___isuuden juuria,
___öytyvät tausta___ta mui___aissuomalainen runonlau___anta,
myyttiset hahmot ja ka___sa___sadut. Suoma___aise___
arvokkaan peri___tee___ ta___entajat va___oivat ___ykyise___
kirja___isuuden peruspi___arit. Elias Lö___rot, Aleksis Kivi ja
Ei___o ___eino, Ka___eva___a, Seitsemä___ veljestä ja
Helkavirsiä pei___ai___evat kirja___isessa muodossa
mui___aissuoma___aista runo___laulantaa.

Jotkut teistä varmaa___kin va___itsevat hy___yltä ___äitä
teoksia, ___ukevat ja ihai___evat ___iitä, mutta kui___ka mo___i
tu___tee suoma___aisten omaa myto___ogiaa? Mitä tiedätte
Ahdista ja Ve___amosta, Tapiosta ja Ky___ikistä tai Seppo
I___marisesta? Ka___sanmusiikkipiirit toivat y___eisön korvi___
kuu___tavaksi 1970- ja 1980 -___uvuilla melkei___ koko___aan
u___ohtuneen ka___evalaisen lau___utyylin. *Nelipolviset* ja
Värttinä ovat ai___akin useimmi___e tuttuja.

4. Yhdistä tavut sanoiksi

Muodosta sanoja mallin mukaan. Ota kustakin sarakkeesta yksi tavu ja muodosta sanoja. Jokaisessa sanassa on kolme tavua. Kirjoita sanat viivoille.

A)

maa	ke	nen	<u>maahinen</u>
so	hi	ä	_____
tär	vit	tu	_____

B)

hal	mi	nen	_____
a	ti	na	_____
ih	pi	ja	_____

C)

pe	rin	na	_____
Vel	la	ne	_____
ta	ri	mo	_____

5. Muodosta tavuista sanoja

Mitkä laatikossa olevista sanoista muodostuvat annetuista tavuista? Muodosta tavuista sanoja mallin mukaan. Kirjoita tavuittain viivoille ne sanat, joiden tavut löytyvät listasta.

SANAT

myyttinen	haltija	koira
maahinen	mytologia	lauma
keiju	lehmät	apina
tonttu	otus	loinen

TAVUT

o	a	tu	hi	ti	nen	tus
na	ma	tont	loi	nen	ja	ti
pi	nen	lau	hal	maa	myyt	o

o-tus _____

6. Poista ylimääräinen tavu

Jokaisessa sanassa on ylimääräinen tavu. Kirjoita sana korjattuna viivalle tavuittain.

kir-ja-jal-li-suu-den _____

Ka-le-va-la-la _____

kan-san-o-sa-tu _____

pe-rin-ne-sa _____

mui-na-nai-nen _____

saa-me-ni-lai-nen _____

tun-nis-ta-sa-ma-ton _____

ta-ri-noi-ta-maan _____

o-len-to-nai-nen _____

e-lol-la-li-nen _____

a-pu-hu-mi-nen _____

hy-väk-sy-ja-ä _____

toi-si-nä-a _____

ih-mi-sil-le-ma _____

ko-ko-naan-naan _____

7. Riimitä

Alla on tekstistä poimittuja sanoja. Keksi kullekin sanalle ainakin yksi merkityksellinen riimipari (esim. juuria – suuria, tuuria, duuria jne.).

peilailevat _____

lukea _____

omaa _____

mitä _____

luvuilla _____

tuttuja _____

teistä _____

taito _____

tärkeä _____

toisille _____

kieltä _____

lukiessa _____

laulujen _____

vaikka _____

meille _____

luoneet _____

hyvää _____

8. Muodosta sana

Lue teksti ja tee tehtävät. Järjestä tehtävässä ilmoitetut kirjaimet oikeaan järjestykseen annettujen vihjeiden perusteella. Vastaukseksi muodostuu jokin tekstin sanoista. Jokaisessa tehtävässä on annettu juuri oikea määrä kirjaimia. Kirjoita muodostamasi sana vastausviivalle ja alleviivaa se tekstistä.

Minusta muinaissuomalaiset myyttiset hahmot ja suomalainen kertomaperinne kaipaivat samankaltaista elvyttämistä ja uudelleen henkiin herättämistä. Joskus tuntuu siltä, että suomalaiset tuntevat nykyään paremmin kreikkalaista tai roomalaista kuin omaa mytologiaamme. Ja saattaapa olla, että jotkut teistä tuntevat myös saamelaisen kertomaperinteen otuksia, staaloja ja maahisia, vaikka omat suojelijat, keijut, tontut ja haltijat voivat olla tuiki tuntemattomia. Minä kerron mielelläni suullisesta kertomaperinteestä. Minusta kertomisen taito on meille ihmisille olennaisen tärkeä taito, ja hukkaamme paljon yhteisöllisyyttä, elleemme kykene tarinoimaan toisillemme ja olemaan mukana muiden jutuissa.

1. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kolme tavua.

r m e p m a n i

vastaus: _____

2. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kaksi tavua.

u t n u u t

vastaus: _____

3. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kolme tavua.

j i t a h t l a

vastaus: _____

4. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on neljä tavua.

m o a u l s a t i e s

vastaus: _____

5. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kolme tavua.

e t ä ä k r

vastaus: _____

6. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on neljä tavua.

n t a a a r m i i n o

vastaus: _____

7. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kolme tavua.

k a m m u k e h a

vastaus: _____

8. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on neljä tavua.

l e a m i a s a n e s

vastaus: _____

9. Etsi sanat

Alla olevaan ruudukkoon on piilotettu kymmenen sanaa, jotka löytyvät myös tekstistä. Sanat ovat kirjainten joukossa joko vaaka- tai pystysuunnassa. Kirjoita sanat viivoille valitsemassasi järjestyksessä.

s	b	t	v	s	n	v	f	r	e	t	y	p	o	i
u	k	i	r	j	a	l	l	i	s	u	u	s	j	d
a	n	k	w	x	p	v	b	s	z	q	w	s	r	a
ä	p	e	o	r	c	ä	ö	a	e	l	ä	i	n	m
ö	v	s	a	a	m	e	l	a	i	n	e	n	f	m
k	e	i	n	a	q	p	a	l	e	s	t	a	o	y
e	l	v	a	n	h	a	l	t	i	j	a	u	x	t
i	j	i	m	b	w	h	r	t	l	e	i	t	p	o
j	i	t	f	l	h	e	k	l	m	ä	z	t	c	l
u	r	m	a	a	h	i	n	e	n	n	p	a	a	o
u	t	f	g	d	j	y	l	k	i	e	l	a	v	g
r	u	n	o	n	l	a	u	l	a	n	t	a	g	i
e	f	g	s	e	k	l	ö	ä	u	d	t	ö	i	a
l	q	o	t	u	s	i	l	y	k	t	y	t	ö	t
e	g	h	j	k	l	t	a	r	i	n	o	i	d	a

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

10. Rytmitä virke

Rytmitä seuraavat virkkeet ensin sanoiksi ja sitten kaikki sanat tavuiksi. Kirjoita sanat yksitellen viivoille ja merkitse sanoihin tavuviivat.

Mitä tiedätte Ahdista ja Vellamosta, Tapiosta ja Kyllikistä tai Seppo Ilmarisesta?

Suomalaiset tuntevat nykyään paremmin kreikkalaista tai roomalaista mytologiaa.

Minä kerron mielelläni suullisesta kertomaperinteestä.

11. Kirjoita virkkeet

Kirjoita virkkeet viivoille sanaväleineen.

1. Kaikilla elollisilla on tarvetta elää ja kasvaa.
2. Me ihmiset olemme luoneet yhteisistä sovituksista kielen.
3. Sanallinen kieli on osakanssakäymistämme.
4. Lehmät nuoleskelevat toisiaan.
5. Apinat seurustelevat raaputtelemalla toisiaan.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

12. Muodosta virkkeitä

Muodosta järkeviä virkkeitä lisäämällä kuhunkin virkkeeseen yksi sana laatikosta A ja yksi sana laatikosta B. Muodosta virkkeet tekstin perusteella. Käytä kutakin sanaa vain kerran.

LAATIKKO A

tallentajat
kirjallisuuden
hahmoihin
Kyllikki
myyttiset
Nelipolviset
haltijat
kieli
tarinoiden

LAATIKKO B

kansansadut
kirjallisuuden
Värttinä
runojen
kertomaperinne
suomalaisten
maahiset
tontut
viestintään

A) Suomalaisen _____ taustalta löytyvät runonlaulanta, myyttiset hahmot ja _____.

B) Suomalaisen perinteen _____ valoivat nykyaikaisen _____ peruspilarit.

C) Ahti, Vellamo, Tapio, _____ ja Seppo Ilmarinen kuuluvat _____ omaan mytologiaan.

D) _____ ja _____ edustavat kalevalaista laulutyyliä.

E) Muinaissuomalaiset _____ hahmot ja suomalainen _____ ovat valtaväestömme edustajille vieraita asioita.

F) Suomalaisen kertomaperinteen keskeisiä hahmoja ovat _____ ja _____.

G) Saamelaisen kertomaperinteen _____ kuuluvat _____.

H) Ihmisten väliseen kanssakäymiseen kuuluvat _____ ja _____ välittäminen seuraaville sukupolville.

I) Sanallinen _____ kuuluu ihmisten väliseen _____.

13. Valitse oikea väittämä

Päättele, onko väittämä tekstin perusteella oikein vai väärin. Merkitse oikea vaihtoehto.

	oikein	väärin
Elias Lönnrot, Aleksis Kivi ja Eino Leino ovat vaikuttaneet voimakkaasti suomalaiseen kirjallisuuteen.		
Kalevala, Seitsemän veljestä ja Helkavirsiä ovat kuuluisia suomalaisia teoksia.		
Värttinän musiikki on lähtöisin saamelaiskulttuurista.		
Muinaissuomalaiset myyttiset hahmot ovat mukana jokapäiväisessä elämässä suomalaisteksteissä.		
Kirjoittajan mielestä suomalaiset tuntevat heikosti omaa kertomaperinnettään.		
Tekstin mukaan maahiset kuuluvat kreikkalaiseen kulttuuriperimään.		
Saamelaiseen kertomaperinteeseen kuuluvat keijut, tontut ja haltijat.		
Kirjoittajan mielestä kertomisen taito on keskeinen tekijä ihmisten välisessä kanssakäymisessä.		
Kieli on ihmisten keskenään sopima merkkijärjestelmä, jonka avulla kykenemme viestimään asioita toisillemme.		
Eläimillä on erilaiset tavat kommunikoida kuin ihmisillä.		
Sanallinen viestintä ei näyttele merkittävää roolia ihmisten välisessä kommunikaatiossa.		

14. Etsi samaa tarkoittava sana

Tehtävässä on annettu sanoja, joilla voi korvata jonkin sanan alla olevasta tekstistä. Etsi samaa tarkoittava sana, alleviivaa se ja kirjoita viivalle.

Kaikilla elollisilla on tarve tulla ymmärretyksi. Tätä varten me ihmiset olemme luoneet yhteisesti sovitun kielen, johon kuuluu mm. kuunteleminen, puhuminen, lukeminen ja kirjoittaminen. Sanallisesta kielestä on tullut keskeinen osa kanssakäymistämme, sillä tavatessamme meille ennestään tuntemattoman ihmisen, emme haistele vierasta kuten koira tekee, vaan puhumme hänelle. Lehmät nuoleskelevat toisiaan, kun kertovat toiselle laumaan hyväksymisestä, ja apinat seurustelevat etsimällä loisia turkista ja raaputtelemalla toisiaan. Eläinten kanssakäymisen muodot tekevät hyvää myös meille ihmisille, mutta meille ihmisille ominaisimpia kanssakäymisen tapoja ovat jutut, tarinat ja runot.

nuuski _____

oudon _____

tärkeä _____

yhteistyön _____

kohdatessamme _____

juttelemme _____

kommunikoivat _____

15. Valitse oikea kysymys

Tehtävässä on annettu vastaus ja kaksi kysymysvaihtoehtoa. Pohdi, kumpi kysymys sopii vastaukseen. Valitse kahdesta vaihtoehdosta oikea.

1. Muinaissuomalaista runonlaulantaa, myyttisiä hahmoja ja kansansatuja.
 - a) Mitä voidaan pitää suomalaisen kirjallisuuden juurina?
 - b) Mitä voidaan pitää nykyisen kuorolaulun peruspilareina?

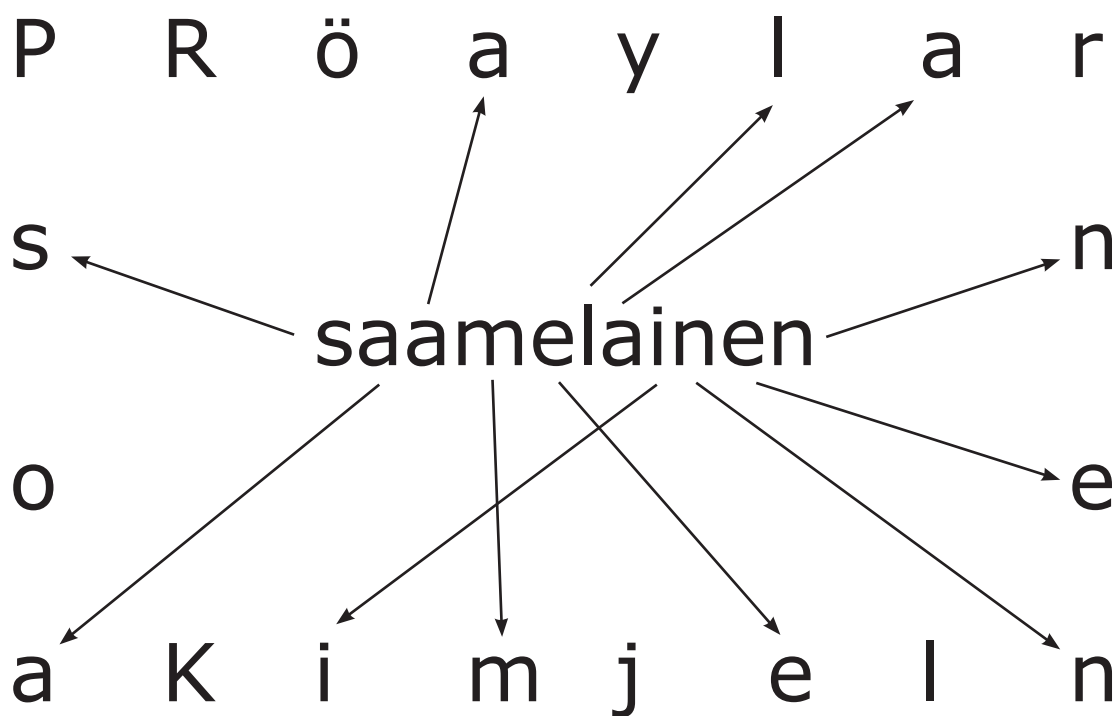
2. Kreikkalaista tai roomalaista mytologiaa.
 - a) Mitä suomalaisten on tärkeä tuntea?
 - b) Mitä suomalaiset tuntevat paremmin kuin omaa mytologiaansa?

3. Suullisen kertomisen avulla ihmiset ovat voineet jakaa tarinoita toisilleen sukupolvesta toiseen.
 - a) Miten kertomaperinne on auttanut tarinoiden säilymisessä?
 - b) Kuuluuko saamelaiseen kertomaperinteeseen staaloja ja maahisia?

4. Ihmisillä on tarve tulla ymmärretyksi ja saada oma viestinsä perille muiden ihmisten tietoisuuteen.
 - a) Miksi ihmiset ovat luoneet yhteisen kielen?
 - b) Miten eläinten kanssakäymisen muodot poikkeavat inhimillisestä kanssakäymisestä?

1. Yhdistä kirjaimet – Oikeat vastaukset

Yhdistä keskellä olevan sanan kukin kirjain vastaavaan kirjaimen ympärillä.

2. Lue tarkasti – Oikeat vastaukset

Tehtävään on poimittu sanoja tekstistä. Kustakin annetusta sanasta on kaksi vaihtoehtoa, toinen sanoista on kirjoitettu oikein ja toisessa ovat kirjaimet vaihtaneet paikkaa. Lue sanat tarkasti ja alleviivaa oikein kirjoitettu sana.

teoksia

soumalainen

suojelijat

keijut

tiato

keiltä

koirat

laumaan

eliänten

lualutyyl

kertomaperinne

samenkielen

kirjallisuutta

yhteisöllisyys

tarinoimaan

miunainen

olennainen

tallentaja

kalevalainen

myyttinen

toeksia

suomalainen

soujelijat

kiejut

taito

kieltä

kiorat

luamaan

eläinten

laulutyyli

kertomaperinne

saamenkielen

kirjallisuutta

yhteisöllisyys

tarionimaan

muinainen

olennainen

allentajat

kalevalainen

myyttinen

3. Täydennä kirjain – Oikeat vastaukset

Tekstistä puuttuu l- ja n-kirjaimia. Lisää viivoille puuttuvat kirjaimet (l, ll, n tai nn).

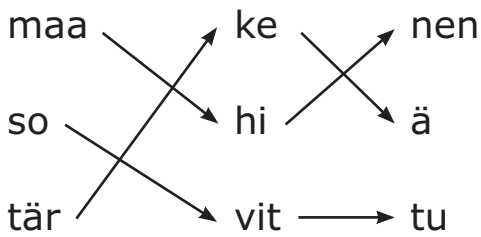
Kun pohdimme suomalaisen kirjallisuuden juuria, löytyvät taustalta muinaissuomalainen runonlaulanta, myyttiset hahmot ja kansansadut. Suomalaisen arvokkaan perinteen tallentajat valoivat nykyisen kirjallisuuden peruspilarit. Elias Lönnrot, Aleksis Kivi ja Eino Leino, Kalevala, Seitsemän veljestä ja Helkavirsiä peilailivat kirjallisessa muodossa muinaissuomalaista runonlaulantaa.

Jotkut teistä varmaankin valitsevat hyllyltä näitä teoksia, lukevat ja ihaillevat niitä, mutta kuinka moni tuntee suomalaisten omaa mytologiaa? Mitä tiedätte Ahdista ja Vellamosta, Tapiosta ja Kyllikistä tai Seppo Ilmarisesta? Kansanmusiikkipiirit toivat yleisön korvin kuultavaksi 1970- ja 1980 -luvulla melkein kokonaan unohtuneen kalevalaisen laulutyylin. *Nelipolviset* ja *Värttinä* ovat ainakin useimmille tuttuja.

4. Yhdistä tavut sanoiksi – Oikeat vastaukset

Muodosta sanoja mallin mukaan. Ota kustakin sarakkeesta yksi tavu ja muodosta sanoja. Jokaisessa sanassa on kolme tavua. Kirjoita sanat viivoille.

A)

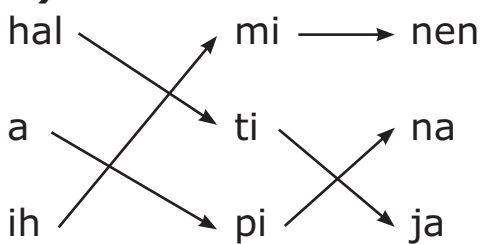

maahinen _____

tärkeä _____

sovittu _____

B)

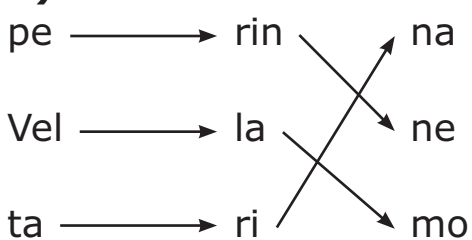

ihminen _____

apina _____

haltija _____

C)

tarina _____

perinne _____

Vellamo _____

5. Muodosta tavuista sanoja – Oikeat vastaukset

Mitkä laatikossa olevista sanoista muodostuvat annetuista tavuista? Muodosta tavuista sanoja mallin mukaan. Kirjoita tavuittain viivoille ne sanat, joiden tavut löytyvät listasta.

SANAT		
myyttinen	haltija	koira
maahinen	mytologia	lauma
keiju	lehmät	apina
tonttu	otus	loinen

TAVUT						
o	a	tu	hi	ti	nen	tus
na	ma	tont	loi	nen	ja	ti
pi	nen	lau	hal	maa	myyt	o

o-tus _____

myyt-ti-nen _____

maa-hi-nen _____

tont-tu _____

hal-ti-ja _____

lau-ma _____

a-pi-na _____

loi-nen _____

6. Poista ylimääräinen tavu – Oikeat vastaukset

Jokaisessa sanassa on ylimääräinen tavu. Kirjoita sana korjattuna viivalle tavuittain.

kir- ja -jal-li-suu-den	<u>kir-jal-li-suu-den</u>
Ka-le-va-la- la	<u>Ka-le-va-la</u>
kan-san- o -sa-tu	<u>kan-san-sa-tu</u>
pe-rin-ne- sa	<u>pe-rin-ne</u>
mui- na -nai-nen	<u>mui-nai-nen</u>
saa-me- ni -lai-nen	<u>saa-me-lai-nen</u>
tun-nis-ta- sa -ma-ton	<u>tun-nis-ta-ma-ton</u>
ta-ri-noi- ta -maan	<u>ta-ri-noi-maan</u>
o-len- to -nai-nen	<u>o-len-nai-nen</u>
e-lol- la -li-nen	<u>e-lol-li-nen</u>
a -pu-hu-mi-nen	<u>pu-hu-mi-nen</u>
hy-väk-sy- ja -ä	<u>hy-väk-sy-ä</u>
toi-si- nä -a	<u>toi-si-a</u>
ih-mi-sil-le- ma	<u>ih-mi-sil-le</u>
ko-ko-naan- naan	<u>ko-ko-naan</u>

7. Riimitä – Oikeat vastaukset

Alla on tekstistä poimittuja sanoja. Keksi kullekin sanalle ainakin yksi merkityksellinen riimipari (esim. juuria – suuria, tuuria, duuria jne.).

peilailevat	seilailevat _____
lukea	pukea, tukea _____
omaa	somaa, lomaa _____
mitä	sitä _____
luvulla	puvuilla, suvuilla _____
tuttuja	juttuja _____
teistä	meistä, heistä, seistä _____
taito	maito _____
tärkeä	järkeä, särkeä, kärkeä _____
toisille	loisille _____
kieltä	mieltä, sieltä, tieltä _____
lukiessa	pukiessa, tukiessa _____
laulujen	taulujen _____
vaikka	paikka _____
meille	teille, heille, keille _____
luoneet	suoneet, juoneet, huoneet _____
hyvää	syvää _____

8. Muodosta sana – Oikeat vastaukset

Lue teksti ja tee tehtävät. Järjestä tehtävässä ilmoitetut kirjaimet oikeaan järjestykseen annettujen vihjeiden perusteella. Vastaukseksi muodostuu jokin tekstin sanoista. Jokaisessa tehtävässä on annettu juuri oikea määrä kirjaimia. Kirjoita muodostamasi sana vastausviivalle ja alleviivaa se tekstistä.

Minusta muinaissuomalaiset myyttiset hahmot ja suomalainen kertomaperinne kaipaisivat samankaltaista elvyttämistä ja uudelleen henkiin herättämistä. Joskus **tuntuu** siltä, että **suomalaiset** tuntevat nykyään **paremmin** kreikkalaista tai roomalaista kuin omaa mytologiaamme. Ja saattaapa olla, että jotkut teistä tuntevat myös **saamelaisen** kertomaperinteen otuksia, staaloja ja maahisia, vaikka omat suojelijat, keijut, tontut ja **haltijat** voivat olla tuiki tuntemattomia. Minä kerron mielelläni suullisesta kertomaperinteestä. Minusta kertomisen taito on meille ihmisille olennaisen **tärkeä** taito, ja **hukkaamme** paljon yhteisöllisyyttä, ellemme kykene **tarinoimaan** toisillemme ja olemaan mukana muiden jutuissa.

1. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kolme tavua.

r m e p m a n i

vastaus: **paremmin**_____

2. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kaksi tavua.

u t n u u t

vastaus: **tuntuu**_____

3. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kolme tavua.

j i t a h t l a

vastaus: **haltijat**_____

4. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on neljä tavua.

m o a u l s a t i e s

vastaus: **suomalaiset**_____

5. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kolme tavua.

e t ä ä k r

vastaus: **tärkeä**_____

6. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on neljä tavua.

n t a a a r m i i n o

vastaus: **tarinoimaan**_____

7. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on kolme tavua.

k a m m u k e h a

vastaus: **hukkaamme**_____

8. Kirjaimista muodostuu sana, jossa on neljä tavua.

l e a m i a s a n e s

vastaus: **saamelaisen**_____

9. Etsi sanat – Oikeat vastaukset

Alla olevaan ruudukkoon on piilotettu kymmenen sanaa, jotka löytyvät myös tekstistä. Sanat ovat kirjainten joukossa joko vaaka- tai pystysuunnassa. Kirjoita sanat viivoille valitsemasasi järjestyksessä.

s	b	t	v	s	n	v	f	r	e	t	y	p	o	i
u	k	i	r	j	a	l	l	i	s	u	u	s	j	d
a	n	k	w	x	p	v	b	s	z	q	w	s	r	a
ä	p	e	o	r	c	ä	ö	a	e	l	ä	i	n	m
ö	v	s	a	a	m	e	l	a	i	n	e	n	f	m
k	e	i	n	a	q	p	a	l	e	s	t	a	o	y
e	l	v	a	n	h	a	l	t	i	j	a	u	x	t
i	j	i	m	b	w	h	r	t	l	e	i	t	p	o
j	i	t	f	l	h	e	k	l	m	ä	z	t	c	l
u	r	m	a	a	h	i	n	e	n	n	p	a	a	o
u	t	f	g	d	j	y	l	k	i	e	l	a	v	g
r	u	n	o	n	l	a	u	l	a	n	t	a	g	i
e	f	g	s	e	k	l	ö	ä	u	d	t	ö	i	a
l	q	o	t	u	s	i	l	y	k	t	y	t	ö	t
e	g	h	j	k	l	t	a	r	i	n	o	i	d	a

1. kirjallisuus
2. eläin
3. saamelainen
4. haltija
5. maahinen
6. runonlaulanta
7. otus
8. tarinoida
9. keiju
10. mytologia

10. Rytmitä virke – Oikeat vastaukset

Rytmitä seuraavat virkkeet ensin sanoiksi ja sitten kaikki sanat tavuiksi. Kirjoita sanat yksitellen viivoille ja merkitse sanoihin tavuviivat.

Mitä tiedätte Ahdista ja Vellamosta, Tapiosta ja Kyllikistä tai Seppo Ilmarisesta?

Mi-tä _____ **tie-dät-te** _____ **Ah-dis-ta** _____
ja _____ **Vel-la-mos-ta,** _____ **Ta-pi-os-ta** _____
ja _____ **Kyl-li-kis-tä** _____ **tai** _____
Sep-po _____ **Il-ma-ri-ses-ta** _____?

Suomalaiset tuntevat nykyään paremmin kreikkalaista tai roomalaista mytologiaa.

Suo-ma-lai-set _____ **tun-te-vat** _____ **ny-ky-ään** _____
pa-rem-min _____ **kreik-ka-lais-ta** _____ **tai** _____
roo-ma-lais-ta _____ **my-to-lo-gi-aa** _____.

Minä kerron mielelläni suullisesta kertomaperinteestä.

Mi-nä _____ **ker-ron** _____ **mie-lel-lä-ni** _____
suul-li-ses-ta _____ **ker-to-ma-pe-rin-tees-tä** _____.

11. Kirjoita virkkeet – Oikeat vastaukset

Kirjoita virkkeet viivoille sanaväleineen.

1. Kaikilla elollisilla on tarvetulla ymmärretyksi.
2. Me ihmiset olemme luoneet yhteisesti sovitun kielen.
3. Sanallinen kieli on osa kanssakäymistämme.
4. Lehmät nuoleskelevat toisiaan.
5. Apinat seurustelevat raaputtelemalla toisiaan.

1. **Kaikilla elollisilla on tarve tulla ymmärretyksi.**
2. **Me ihmiset olemme luoneet yhteisesti sovitun kielen.**
3. **Sanallinen kieli on osa kanssakäymistämme.**
4. **Lehmät nuoleskelevat toisiaan.**
5. **Apinat seurustelevat raaputtelemalla toisiaan.**

12. Muodosta virkkeitä – Oikeat vastaukset

Muodosta järkeviä virkkeitä lisäämällä kuhunkin virkkeeseen yksi sana laatikosta A ja yksi sana laatikosta B. Muodosta virkkeet tekstin perusteella. Käytä kutakin sanaa vain kerran.

LAATIKKO A

tallentajat
kirjallisuuden
hahmoihin
Kyllikki
myyttiset
Nelipolviset
haltijat
kieli
tarinoiden

LAATIKKO B

kansansadut
kirjallisuuden
Värttinä
runojen
kertomaperinne
suomalaisten
maahiset
tontut
viestintään

A) Suomalaisen kirjallisuuden taustalta löytyvät runonlaulanta, myyttiset hahmot ja kansansadut.

B) Suomalaisen perinteen tallentajat valoivat nykyaikaisen kirjallisuuden peruspilarit.

C) Ahti, Vellamo, Tapio, Kyllikki ja Seppo Ilmarinen kuuluvat suomalaisten omaan mytologiaan.

D) Nelipolviset _____ ja **Värttinä** _____ edustavat kalevalaista laulutyyliä.

E) Muinaissuomalaiset **myyttiset** _____ hahmot ja suomalainen **kertomaperinne** _____ ovat valtaväestömme edustajille vieraita asioita.

F) Suomalaisen kertomaperinteen keskeisiä hahmoja ovat **haltijat** _____ ja **tontut** _____.

G) Saamelaisen kertomaperinteen **hahmoihin** _____ kuuluvat **maahiset** _____.

H) Ihmisten väliseen kanssakäymiseen kuuluvat **tarinoiden** _____ ja **runojen** _____ välittäminen seuraaville sukupolville.

I) Sanallinen **kieli** _____ kuuluu ihmisten väliseen **viestintään** _____.

13. Valitse oikea väittämä – Oikeat vastaukset

Päättele, onko väittämä tekstin perusteella oikein vai väärin. Merkitse oikea vaihtoehto.

	oikein	väärin
Elias Lönnrot, Aleksis Kivi ja Eino Leino ovat vaikuttaneet voimakkaasti suomalaiseen kirjallisuuteen.	X	
Kalevala, Seitsemän veljestä ja Helkavirsiä ovat kuuluisia suomalaisia teoksia.	X	
Värttinän musiikki on lähtöisin saamelaiskulttuurista.		X
Muinaissuomalaiset myyttiset hahmot ovat mukana jokapäiväisessä elämässä suomalaiskodeissa.		X
Kirjoittajan mielestä suomalaiset tuntevat heikosti omaa kertomaperinnettään.	X	
Tekstin mukaan maahiset kuuluvat kreikkalaiseen kulttuuriperimään.		X
Saamelaiseen kertomaperinteeseen kuuluvat keijut, tontut ja haltijat.		X
Kirjoittajan mielestä kertomisen taito on keskeinen tekijä ihmisten välisessä kanssakäymisessä.	X	
Kieli on ihmisten keskenään sopima merkkijärjestelmä, jonka avulla kykenemme viestimään asioita toisillemme.	X	
Eläimillä on erilaiset tavat kommunikoida kuin ihmisillä.	X	
Sanallinen viestintä ei näyttele merkittävää roolia ihmisten välisessä kommunikaatiossa.		X

14. Etsi samaa tarkoittava sana – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on annettu sanoja, joilla voi korvata jonkin sanan alla olevasta tekstistä. Etsi samaa tarkoittava sana, alleviivaa se ja kirjoita viivalle.

Kaikilla elollisilla on tarve tulla ymmärretyksi. Tätä varten me ihmiset olemme luoneet yhteisesti sovitun kielen, johon kuuluu mm. kuunteleminen, puhuminen, lukeminen ja kirjoittaminen. Sanallisesta kielestä on tullut **keskeinen** osa kanssakäymistämme, sillä **tavatessamme** meille ennestään **tuntemattoman** ihmisen, emme **haistele** vierasta kuten koira tekee, vaan **puhumme** hänelle. Lehmät nuoleskelevat toisiaan, kun kertovat toiselle laumaan hyväksymisestä, ja apinat **seurustelevat** etsimällä loisia turkista ja raaputtelemalla toisiaan. Eläinten **kanssakäymisen** muodot tekevät hyvää myös meille ihmisille, mutta meille ihmisille ominaisimpia kanssakäymisen tapoja ovat jutut, tarinat ja runot.

nuuski	<u>haistele</u> _____
oudon	<u>tuntemattoman</u> _____
tärkeä	<u>keskeinen</u> _____
yhteistyön	<u>kanssakäymisen</u> _____
kohdatessamme	<u>tavatessamme</u> _____
juttelemme	<u>puhumme</u> _____
kommunikoivat	<u>seurustelevat</u> _____

15. Valitse oikea kysymys – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on annettu vastaus ja kaksi kysymysvaihtoehtoa. Pohdi, kumpi kysymys sopii vastaukseen. Valitse kahdesta vaihtoehdosta oikea.

1. Muinaissuomalaista runonlaulantaa, myyttisiä hahmoja ja kansansatuja.

a) Mitä voidaan pitää suomalaisen kirjallisuuden juurina?

b) Mitä voidaan pitää nykyisen kuorolaulun peruspilareina?

2. Kreikkalaista tai roomalaista mytologiaa.

a) Mitä suomalaisten on tärkeä tuntea?

b) Mitä suomalaiset tuntevat paremmin kuin omaa mytologiaansa?

3. Suullisen kertomisen avulla ihmiset ovat voineet jakaa tarinoita toisilleen sukupolvesta toiseen.

a) Miten kertomaperinne on auttanut tarinoiden säilymisessä?

b) Kuuluuko saamelaiseen kertomaperinteeseen staaloja ja maahisia?

4. Ihmisillä on tarve tulla ymmärretyksi ja saada oma viestinsä perille muiden ihmisten tietoisuuteen.

a) Miksi ihmiset ovat luoneet yhteisen kielen?

b) Miten eläinten kanssakäymisen muodot poikkeavat inhimillisestä kanssakäymisestä?

II Tarinat siirtyvät sukupolvelta toiselle

Sukupolveni lienee viimeinen, jota saamelainen kertomaperinne on suullisesti tuudittanut ja kasvattanut tähän maailmaan. Elinkeinojen ja elinolosuhteiden muuttumisen vuoksi tarinointitaito ei enää välity uusille sukupolville perinteisellä tavalla. Uusi aika on tuonut uudet tavat ja keinot välittää viestejä, joten suullinen perinne on vaarassa hävitä. Saamen kielen ja sen kertomaperinteen jatkamiseksi tarvitsemme lisää kirjoja, filmejä ja muita viestintävälineitä. Mutta ennen kaikkea tarvitaan meitä innokkaita, asiaan vihkiytyneitä kertojia ja kirjailijoita, jotka itse olemme kasvaneet saamelaisen sadun ja kertomaperinteen lapsina.

Vaikka minulla ei lapsena ollutkaan mahdollisuutta lukea kirjoja äidinkielelläni, en elänyt ilman kirjastoa, sillä kotiväkeni oli kirjastoni. Äitini, isäni, isovanhempani, sukulaisemme ja tuttavamme kertoivat meillä tarinoita aamusta iltaan. Minusta tuntuu, kuin olisin lapsesta asti saanut istua satujen lähteellä, ja nykyään tämä puro vuorostaan pulppuaa minun kotonani.

Kirjoituksillani hahmotan teille karttaa meidän tarinoistamme, sillä opiskellessani opin eräänlaisen pohjapiirustuksen muinaisesta mytologiastamme. Tuntui, kuin kuulemieni tarinoiden sisällöt olisivat järjestyneet loogisiin laatikostoihin. Aloin ymmärtää, miten satujen haltijat ja uskovaisten kovasti kieltämät pakanalliset jumalat ovat minulle aina olleet olemassa. *Lávaráddjá* ryömi esiin lapsuudenkotimme kenkäkomerosta ja kummalliset sananparret rupesivat saamaan selityksiä. Pääsin tutustumaan vanhoihin kavereihini uudestaan.

Muinaisensaamelaiset uskoivat, että kaikilla, siis jopa pienimmälläkin sääskellä, on henki. Ihmisen piti kunnioittaa jokaista olentoa, jottei olisi manannut sen henkeä ylimielisyydellä itsellensä vihamieliseksi tai muuten yllyttänyt sitä onnettomuudeksensa.

1. Valitse oikea alkuäänne

Valitse kullekin sanalle oikea alkuäänne ja ympyröi se. Kirjoita koko sana viivalle.

ukupolvi t / s / e _____

asvattanut o / k / m _____

linkeino u / l / e _____

adun p / i / s _____

ahmotan l / h / t _____

umalat r / j / l _____

lentoa u / i / o _____

ytologia m / k / s _____

uro p / r / h _____

irjasto l / d / k _____

ilmejä b / d / f _____

ulppuaa o / p / a _____

oogisiin r / j / l _____

2. Etsi kirjaimia

Yhdistä viivalla sanat, joiden toiset kirjaimet ovat samat (esimerkiksi satu-haltija).

3. Alleviivaa samat äänneyhdistelmät

Rivin alkuun on kirjoitettu äänneyhdistelmä. Lue se ääneen. Etsi ja alleviivaa samalta riviltä kaikki samat äänneyhdistelmät.

oi	oi	ui	io	oi	oi	ia
ei	ei	ie	es	el	ei	el
is	is	is	si	sis	as	is
un	nu	um	un	ul	un	un
ai	aa	ia	ai	an	ai	ia
uo	ou	uo	oo	uu	uo	ou
lt	tt	tl	lt	lt	it	lt
il	li	il	ll	tl	lt	il
nm	nm	mn	m	nn	nm	mn
ua	au	ua	us	sa	ui	uo
iy	iv	vi	yi	iy	iy	iy
se	se	es	ss	as	se	es
hn	hn	nh	hh	nn	hm	hn
on	no	oh	no	on	ho	oi
ii	il	li	ii	ti	ii	ll
bd	bb	db	bd	dd	bd	db
gf	fg	fr	pf	fp	gf	ft
zv	xz	zz	zy	zv	vz	zv

4. Täydennä tavu sanaksi

Tehtävässä on annettu sanan keskimmäinen tavu. Etsi sana tekstistä ja alleviivaa se. Täydennä sanaan alku- ja lopputavut.

Sukupolveni lienee viimeinen, jota saamelainen kertomaperinne on suullisesti tuudittanut ja kasvattanut tähän maailmaan.

Elinkeinojen ja elinolosuhteiden muuttumisen vuoksi tarinointitaito ei enää välity uusille sukupolville perinteisellä tavalla. Uusi aika on tuonut uudet tavat ja keinot välittää viestejä, joten suullinen perinne on vaarassa hävitä. Saamen kielen ja sen kertomaperinteen jatkamiseksi tarvitsemme lisää kirjoja, filmejä ja muita viestintävälineitä. Mutta ennen kaikkea tarvitaan meitä innokkaita, asiaan vihkiytyneitä kertojia ja kirjailijoita, jotka itse olemme kasvaneet saamelaisen sadun ja kertomaperinteen lapsina.

____-li-____ ____-va-____

____-si-____ ____-ke-____

____-lit-____ ____-te-____

____-rin-____ ____-li-____

____-ras-____ ____-vi-____

____-val-____ ____-jo-____

5. Valitse sanaan kuuluva tavu

Alleviivaa mallin mukaan tavu, joka kuuluu tummennettuun sanaan. Kirjoita sana viivalle tavuittain.

A) Minulla ei ollut lapsena **mahdollisuutta** lukea kirjoja äidinkielelläni.

do dol su suu

mah-dol-li-suut-ta

B) Minä en elänyt **ilman** kirjastoa.

il i ilm ilma

C) Minun kotiväkeni oli **kirjastoni**.

ki ton ja jas

D) Meillä **kerrottiin** tarinoita aamusta iltaan.

ro ti rot tin

E) Minusta tuntuu, kuin olisin lapsesta asti saanut istua satujen **lähteellä**.

te tee teel tel

F) Nyt satujen puro **pulppuaa** minun kotonani.

p pu pul pulp

G) Olen kasvanut saamelaisen sadun ja **kertomaperinteen** lapsena.

map er to in

H) Tarinointitaito on **vaarassa** hävitä.

sa ra va aa

I) Perinteen jatkamiseksi tarvitsemme lisää kirjoja, **filmejä** ja muita välineitä.

fil fi il mej

6. Laske tavut

Laske sanojen tavumäärät. Yhdistä sana viivalla keskellä olevaan tekstiin (neljä tavua), jos sanassa on neljä tavua.

tuttavamme jumalat
puro lapsuudenkoti
haltijat itsellensä
ymmärtää
kirjailija **neljä tavua** perinne
elänyt kotonani
välittää hahmotan
lapsena tarinoiden
rupesivat manannut kunnioittaa
pohjapiirustus kenkäkomero

7. Yhdistä sanat

Muodosta sanoista yhdyssanoja. Valitse sana laatikosta A ja etsi siihen sopiva sana laatikosta B. tarkoituksena on muodostaa tekstissä esiintyviä yhdyssanoja.

LAATIKKO A

suku
kertoma
iso
lapsuuden
viestintä
pohja
elinolo
koti
äidin
kenkä
sanan
tarinointi
viha

LAATIKKO B

mielinen
taito
komero
kieli
parsu
suhde
väki
piirustus
väline
koti
perinne
vanhemmat
polvi

8. Täytä laatikot

Täytä edellisessä tehtävässä (tehtävä 7) kokoamasi yhdyssanat ruutuihin kirjain kerrallaan. Tutki ruutujen lukumäärää kullakin rivillä ja vertaa sitä sanan kirjainten lukumäärään. Tarkista myös riveille valmiiksi annetut kirjaimet, jotta saat selville kullekin sanalle oikean rivin. Poimi kirjaimet vahvennetuista ruuduista sivun alaosassa olevalle viivalle ja tutki, mikä sana muodostuu.

		p																	
			u																
									i										
k																			
			k																
																	n		
										a									
							s												
								t											
			j																

Kirjaimista muodostuva sana: _____

9. Poimi sana

Jokaiseen kirjainmatoon on piilotettu yksi sana. Etsi sana ja kirjoita se viivalle.

ksjdfowhfwowsukulaisemmesdfcsf

lsdfpakanallisetsstsudfökjjskaawnaai

asdlakserlalaatikostoihinhinwdajjjkaaw

asldkohaskieltämätyhisenaweoöaswaw

rashstybkielbaierupesivatasbueknoipoio

dfhkäähienassääskiläemiohäesvaetootus

gvanhoihinasdhalhotseiaistuulökaautepia

loogisiingbckeirtgaaliisemoiharepkutasli

opopiaopiskellessaninarsaaaransiassa

manmanmanmanannutteuriesmantterm

10. Täydennä virke

Täydennä virkkeet. Käytä tekstiä apunasi.

1. Tarinataito ei enää välity uusille _____ perinteisellä tavalla.
2. Uusi aika on _____ uudet tavat ja keinot _____ viestejä.
3. Suullinen perinne on _____ hävitä.
4. Saamen kielen ja sen _____ jatkamiseksi tarvitsemme lisää kirjoja, _____ ja muita viestintävälineitä.
5. Erityisesti tarvitaan innokkaita kertojia ja _____, jotka ovat kasvaneet saamelaisen sadun ja kertomaperinteen _____.
6. Vaikka minulla ei lapsena ollutkaan _____ lukea kirjoja äidinkielelläni, en elänyt ilman _____.
7. Minun kotiväkeni oli _____.
8. Meillä kerrottiin _____ aamusta iltaan.
9. Tuntuu, kuin olisin lapsesta asti saanut _____ satujen lähteellä.
10. Nykyään satujen puro vuorostaan _____ minun kotonani.

11. Erotta virkkeet

Tehtävän kussakin osiossa on kirjoitettuna kaksi virkettä yhteen ilman välimerkkejä. Kirjoita virkkeet uudelleen viivalle välimerkkien kanssa. Muista iso alkukirjain virkkeen alussa ja erisnimissä sekä piste virkkeen lopussa. Käytä tekstiä apunasi. Muista myös käyttää pilkkuja.

elinkeinojenjaelinolosuhteidenmuuttumisenvuoksitarinointitaitoeie
näävälityuusillesukupolvilleperinteisellä tavallauusiaikaontuonutuu
dettavatjakeinotvälittääviestejäjotensuullinenperinneonvaarassah
ävitä

saamenkielenjasenkertomaperinteenjatkamiseksiarvitsemmelisä
äkirjojafilmejäjamuitaviestintävälinitämuttaennenkaikkeatarvitaa
nmeitäinnokkaitaasiaanvihkiytyneitäkertojiajakirjailijoitajotkaitseo
lemmekasvaneetsaamelaisensadunjakertomaperinteenlapsina

kirjoituksillani hahmotanteille karttaameidän tarinoistamme sillä opiskelemme kellesäni opineräänlaisen pohjapiirustuksen muinaisesta mytologiastamme tunteita kuinkuulemieni tarinoidensa sisältöjä järjestyneet loogisiin laatuksiin

aloitimmarta mitensatujen haltijajauskovaisten kovasti kieltämättä pakanalliset jumalat ovat minulle aina olleet olemassa pääsintutustuma anvanhoihin kavereihini uudestaan

12. Valitse oikea virke

Alleviivaa oikea vaihtoehto yhteen kirjoitetuista virkkeistä. Oikea vaihtoehto on virke, joka vastaa oikein kirjoitettua virkettä.

Uusi aika on tuonut uudet tavat ja keinot välittää viestejä.

Uusiaikaontuonutuudettavatjakeinotvälittääviestejä.

Uusiaikaontuonnuutudetavatjakeinotvälittääviestejä.

Uusiontuonutuudettavatajakeinotväliäättääviestejä.

Kirjoituksillani hahmotan teille karttaa tarinoistamme.

Kirjoituksillaanilahmotaankarttaataarinoistaamme.

Kirjoituksilnihahmotanteillekarttaatarinoistaamme.

Kirjoituksillanilahmotanteillekarttaatarinoistaamme.

Opin eräänlaisen pohjapiirustuksen muinaisesta mytologiastamme.

Opineräänlaiseepohjapiirustuksenmuinaisestamytologiastamme.

Opineräänlaisenpohjapiirustuksenmuinaisestamytologiastamme.

Opineräänlaisenpohaapiirustuksenmuinaisestamytologiastamme.

Lávaráddjá ryömi esiin lapsuudenkotimme kenkäkomerosta.

Lávaráddjáryömiesiinlapsuudenkotimmekenkäkomerosta.

Lávaráddjáryemiesiinlapsuudenkotimmekenkäkomerosta.

Lávaráddjáryömiesiinlapsuudenkotimmekenkäkomerosta.

Kummalliset sananparret rupesivat saamaan selityksiä.

Kummallisetsananparretrupesivatsaamaanselityksiä.

Kummalisetsananparretrupesivatsaamaansellityksiä.

Kummallisetsananparetrupesivatsaamaarnselityksiä.

Pääsin tutustumaan vanhoihin kavereihini uudestaan.

Pääsintutustumaanvanhoihinkavereihiniudestaan.

Päsintutustumaannvanhoihinkavereihiniuudestaan.

Pääsintutustumaanvanhoihinkavereihiniuudestaan.

Ihmisen piti kunnioittaa jokaista olentoa.

Ihmisenpitikunnioittaaajokaistaolentoa.

Ihmisenipitikunnioittaaajokaistolentoa.

Ihmisenpitikunioittaaajookaistaolentoa.

13. Vastaa kysymyksiin

Lue teksti ja vastaa siitä esitettyihin kysymyksiin.

A) Mistä teksti kertoo?

B) Mitä tarvitaan saamelaisen kertomaperinteen jatkamiseksi?

C) Miksi kirjoittaja tuntee saamelaisia tarinoita hyvin, vaikka ei olekaan lapsena voinut käyttää kirjaston palveluja?

D) Kuka on Lávaráddjá?

E) Mitä kirjoittaja tarkoittaa sanomalla, että pääsi tutustumaan vanhoihin kavereihinsa uudestaan?

F) Mitä kirjoittaja tarkoittaa sanomalla, että Lávaráddjá ryömi esiin hänen lapsuudenkotinsa kenkäkomerosta?

14. Etsi samaa tarkoittava virke

Tehtävässä on annettu mallivirke. Mallivirkkeen alapuolella on kolme vaihtoehtoa samaa tarkoittavaksi virkkeeksi. Valitse kussakin kohdassa yksi oikea vaihtoehto.

1. Opiskellessani opin eräänlaisen pohjapiirustuksen muinaisesta mytologiastamme.
 - a) Opiskelin kartanpiirtäjäksi.
 - b) Opiskelin sisustussuunnittelua ja pohjapiirustusten tekemistä.
 - c) Opinnot valmensivat minua ymmärtämään muinaisia ajatuksia ja silloista kulttuuria.

2. Tuntui, kuin kuulemieni tarinoiden sisällöt olisivat järjestyneet loogisiin laatikostoihin.
 - a) Logistiikka tuotti uusia ratkaisuja.
 - b) Sain tavarani järjestettyä laatikostoihin.
 - c) Ymmärsin tarinoiden sisältöjä uudella tavalla.

3. Minusta tuntuu, kuin olisin lapsesta asti saanut istua satujen lähteellä.
 - a) Kotini vieressä oli lähde.
 - b) Kuulin satuja jatkuvasti ja elin niiden keskellä.
 - c) Lapsena kuvittelin, että meillä oli satulähde.

4. Nykyään tämä puro vuorostaan pulppuaa minun kotonani.
 - a) Minä kerron lapsuudessani kuulemiani satuja omassa kodissani.
 - b) Omistan nykyään lapsuudenkotonini, joten puro on minun omistuksessani.
 - c) Olen rakentanut puutarhaani pulppuavan lähteen.

15. Poista virkkeestä sana

Tehtävässä on virkkeitä. Jokaisessa virkkeessä on yksi asiayhteyteen kuulumaton sana. Lue virkkeet ja alleviivaa sanat, jotka eivät ole asiaan kuuluvia. Kirjoita virkkeet korjattuina viivoille.

Saamelainen suullinen kertomaperinne on vaarassa häitä hävitä.

Kotiväkeni oli koskaan kirjastoni.

Elinkeinot ja elinolosuhteet ovat vuosien saatossa susi muuttuneet.

Perheeni, sukulaistemme ja tuttavamme alasti kertoivat tarinoita.

1. Valitse oikea alkuääänne – Oikeat vastaukset

Valitse kullekin sanalle oikea alkuääänne ja ympyröi se. Kirjoita koko sana viivalle.

ukupolvi t / **s** / e sukupolvi

asvattanut o / **k** / m kasvattanut

linkeino u / l / **e** elinkeino

adun p / i / **s** sadun

ahmotan l / **h** / t hahmotan

umalat r / **j** / l jumalat

lentoa u / i / **o** olentoa

ytologia **m** / k / s mytologia

uro **p** / r / h puro

irjasto l / d / **k** kirjasto

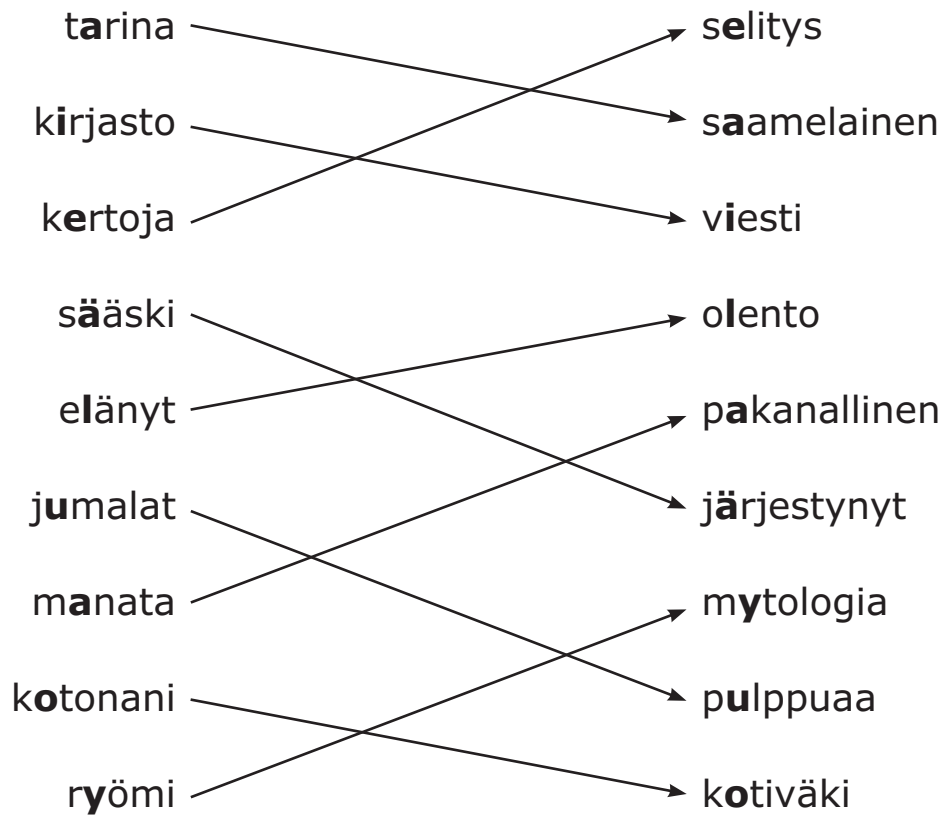
ilmejä b / d / **f** filmejä

ulppuaa o / **p** / a pulppuaa

oogisiin r / j / **l** loogisiin

2. Etsi kirjaimia – Oikeat vastaukset

Yhdistä viivalla sanat, joiden toiset kirjaimet ovat samat (esimerkiksi satu-haltija).

3. Alleviivaa samat äänneyhdistelmät – Oikeat vastaukset

Rivin alkuun on kirjoitettu äänneyhdistelmä. Lue se ääneen. Etsi ja alleviivaa samalta riviltä kaikki samat äänneyhdistelmät.

oi	<u>oi</u>	ui	io	oi	oi	ia
ei	<u>ei</u>	ie	es	el	ei	el
is	<u>is</u>	<u>is</u>	si	sis	as	<u>is</u>
un	nu	um	<u>un</u>	ul	<u>un</u>	<u>un</u>
ai	aa	ia	<u>ai</u>	an	<u>ai</u>	ia
uo	ou	<u>uo</u>	oo	uu	<u>uo</u>	ou
lt	tt	tl	<u>lt</u>	<u>lt</u>	it	<u>lt</u>
il	li	<u>il</u>	ll	tl	lt	<u>il</u>
nm	<u>nm</u>	mn	m	nn	<u>nm</u>	mn
ua	au	<u>ua</u>	us	sa	ui	uo
iy	iv	vi	yi	<u>iy</u>	<u>iy</u>	<u>iy</u>
se	<u>se</u>	es	ss	as	<u>se</u>	es
hn	<u>hn</u>	nh	hh	nn	hm	<u>hn</u>
on	no	oh	no	<u>on</u>	ho	oi
ii	il	li	<u>ii</u>	ti	<u>ii</u>	ll
bd	bb	db	<u>bd</u>	dd	<u>bd</u>	db
gf	fg	fr	pf	fp	<u>gf</u>	ft
zv	xz	zz	zy	<u>zv</u>	vz	<u>zv</u>

4. Täydennä tavu sanaksi – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on annettu sanan keskimmäinen tavu. Etsi sana tekstistä ja alleviivaa se. Täydennä sanaan alku- ja lopputavut.

Sukupolveni lienee viimeinen, jota saamelainen kertomaperinne on suullisesti tuudittanut ja kasvattanut tähän maailmaan.

Elinkeinojen ja elinolosuhteiden muuttumisen vuoksi tarinointitaito ei enää **välity** uusille sukupolville perinteisellä **tavalla**. Uusi aika on tuonut uudet tavat ja keinot **välittää viestejä**, joten **suullinen perinne** on **vaarassa hävitä**.

Saamenkielen ja sen kertomaperinteen jatkamiseksi tarvitsemme lisää **kirjoja**, filmejä ja muita viestintävälineitä. Mutta ennen **kaikkea** tarvitaan meitä innokkaita, asiaan vihkiytyneitä kertojia ja kirjailijoita, jotka itse olemme **kasvaneet** saamelaisen sadun ja kertomaperinteen **lapsina**.

vä-li-ty _____

kas-va-neet _____

lap-si-na _____

kaik-ke-a _____

vä-lit-tää _____

vies-te-jä _____

pe-rin-ne _____

suul-li-nen _____

vaa-ras-sa _____

hä-vi-tä _____

ta-val-la _____

kir-jo-ja _____

5. Valitse sanaan kuuluva tavu – Oikeat vastaukset

Valitse mallin mukaan tavu, joka kuuluu tummennettuun sanaan. Kirjoita sana viivalle tavuittain.

A) Minulla ei ollut lapsena **mahdollisuutta** lukea kirjoja äidinkielelläni.

do *dol* *su* *suu*

mah-dol-li-suut-ta

B) Minä en elänyt **ilman** kirjastoa.

il *i* *ilm* *ilma*

il-man

C) Minun kotiväkeni oli **kirjastoni**.

ki *on* *ja* *jas*

kir-jas-to-ni

D) Meillä **kerrottiin** tarinoita aamusta iltaan.

ro *ti* *rot* *tin*

ker-rot-tiin

E) Minusta tuntuu, kuin olisin lapsesta asti saanut istua satujen **lähteellä**.

te *tee* *teel* *tel*

läh-teel-lä

F) Nyt satujen puro **pulppuaa** minun kotonani.

p *pu* *pul* *pulp*

pulp-pu-aa _____

G) Olen kasvanut saamelaisen sadun ja **kertomaperinteen** lapsena.

map *er* *to* *in*

ker-to-ma-pe-rin-teen

H) Tarinointitaito on **vaarassa** hävitä.

sa *ra* *va* *aa*

vaa-ras-sa _____

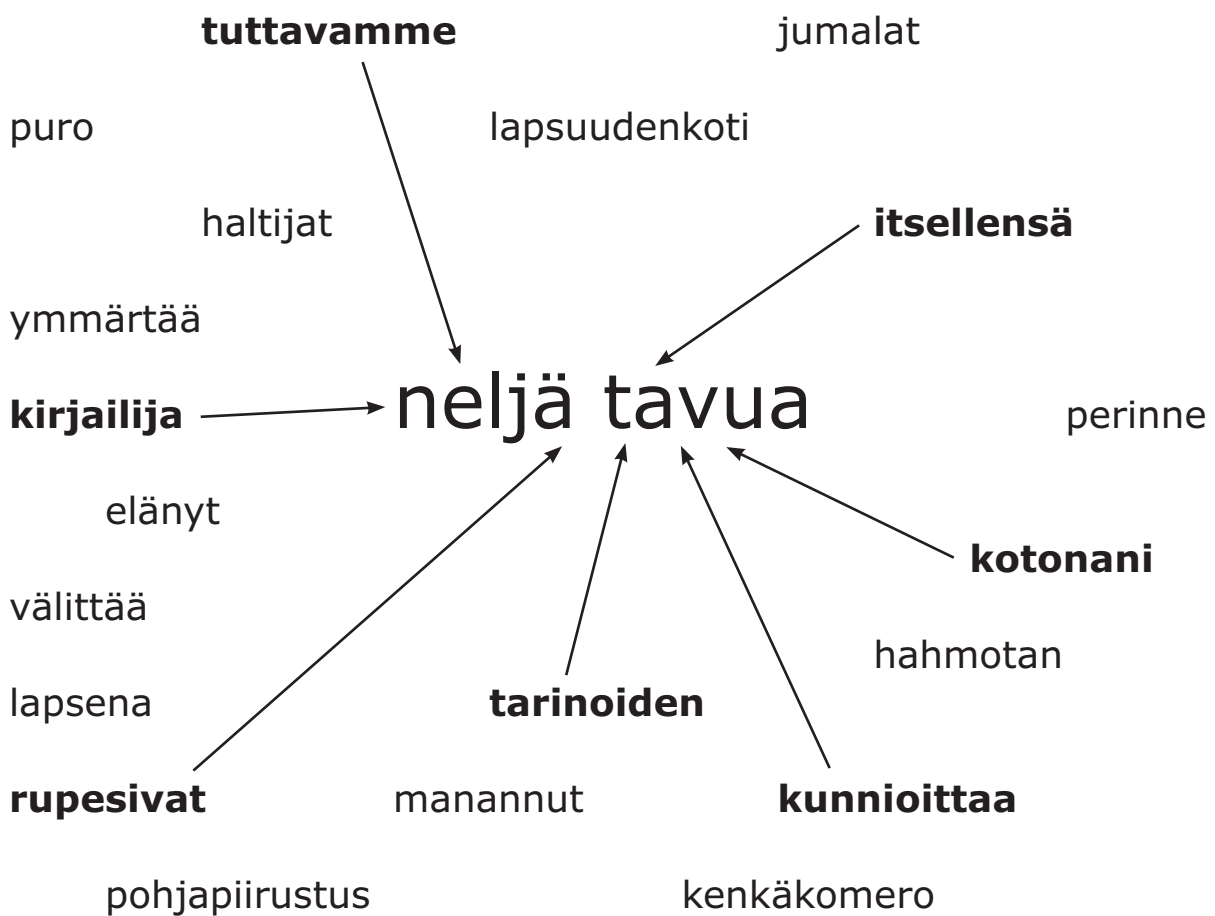
I) Perinteen jatkamiseksi tarvitsemme lisää kirjoja, **filmejä** ja muita välineitä.

fil *fi* *il* *mej*

fil-me-jä _____

6. Laske tavut – Oikeat vastaukset

Laske sanojen tavumäärät. Yhdistä sana viivalla keskellä olevaan tekstiin (neljä tavua), jos sanassa on neljä tavua.

7. Yhdistä sanat – Oikeat vastaukset

Muodosta sanoista yhdyssanoja. Valitse sana laatikosta A ja etsi siihen sopiva sana laatikosta B. Tarkoituksena on muodostaa tekstissä esiintyviä yhdyssanoja.

LAATIKKO A

suku
kertoma
iso
lapsuuden
viestintä
pohja
elinolo
koti
äidin
kenkä
sanan
tarinointi
viha

LAATIKKO B

mielinen
taito
komero
kieli
parsa
suhde
väki
piirustus
väline
koti
perinne
vanhemmat
polvi

sukupolvi

viestintäväline

lapsuudenkoti

kotiväki

sananparsa

äidinkieli

isovanhemmat

kertomaperinne

elinolosuhde

pohjapiirustus

kenkäkomero

tarinointitaito

8. Täytä laatikot – Oikeat vastaukset

Täytä edellisessä tehtävässä (tehtävä 7) kokoamasi yhdyssanat ruutuihin kirjain kerrallaan. Tutki ruutujen lukumäärää kullakin rivillä ja vertaa sitä sanan kirjainten lukumäärään. Tarkista myös riveille valmiiksi annetut kirjaimet, jotta saat selville kullekin sanalle oikean rivin. Poimi kirjaimet vahvennetuista ruuduista sivun alaosassa olevalle viivalle ja tutki, mikä sana muodostuu.

l	a	p	s	u	u	d	e	n	k	o	t	i		
s	u	k	u	p	o	l	v	i						
ä	i	d	i	n	k	i	e	l	i					
k	e	r	t	o	m	a	p	e	r	i	n	n	e	
k	e	n	k	ä	k	o	m	e	r	o				
s	a	n	a	n	p	a	r	s	i					
v	i	e	s	t	i	n	t	ä	v	ä	l	i	n	e
i	s	o	v	a	n	h	e	m	m	a	t			
k	o	t	i	v	ä	k	i							
e	l	i	n	o	l	o	s	u	h	d	e			
t	a	r	i	n	o	i	n	t	i	t	a	i	t	o
p	o	h	j	a	p	i	i	r	u	s	t	u	s	

Kirjaimista muodostuva sana: **elämäntaidot**

9. Poimi sana – Oikeat vastaukset

Jokaiseen kirjainmatoon on piilotettu yksi sana. Etsi sana ja kirjoita se viivalle.

ksjdfowehfow**sukulaisemme**sdfcsf sukulaisemme

lsdf**pakanalliset**sstsudfökjjskaawnaai pakanalliset

asdlakserla**laatikostoihin**hinwdajjkaaw laatikostoihin

asldkohas**kieltämät**tyhisenaweoöaswaw kieltämät

rashstybkielbaier**rupesivat**sbueknoipoio rupesivat

dfhkäähienass**sääski**läemiohäesvaetootus sääski

g**vanhoihin**asdhalhotseiaistuulökaautepia vanhoihin

loogisiingbckeirtgaaliisemoiharepkutasli loogisiin

opopia**opiskellessani**narsaaaransiassa opiskellessani

manmanman**manannut**teuriesmantterm manannut

10. Täydennä virke – Oikeat vastaukset

Täydennä virkkeet. Käytä tekstiä apunasi.

1. Tarinataito ei enää välity uusille **sukupolville** perinteisellä tavalla.
2. Uusi aika on **tuonut** uudet tavat ja keinot **välittää** viestejä.
3. Suullinen perinne on **vaarassa** hävitä.
4. Saamen kielen ja sen **kertomaperinteen** jatkamiseksi tarvitsemme lisää kirjoja, **filmejä** ja muita viestintävälineitä.
5. Erityisesti tarvitaan innokkaita kertojia ja **kirjailijoita**, jotka ovat kasvaneet saamelaisen sadun ja kertomaperinteen **lapsina**.
6. Vaikka minulla ei lapsena ollutkaan **mahdollisuutta** lukea kirjoja äidinkielelläni, en elänyt ilman **kirjastoa**.
7. Minun kotiväkeni oli **kirjastoni**.
8. Meillä kerrottiin **tarinoita** aamusta iltaan.
9. Tuntuu, kuin olisin lapsesta asti saanut **istua** satujen lähteellä.
10. Nykyään satujen puro vuorostaan **pulppuaa** minun kotonani.

11. Erotta virkkeet – Oikeat vastaukset

Tehtävän kussakin osiossa on kirjoitettuna kaksi virkettä yhteen ilman välimerkkejä. Kirjoita virkkeet uudelleen viivalle välimerkkien kanssa. Muista iso alkukirjain virkkeen alussa ja erisnimissä sekä piste virkkeen lopussa. Käytä tekstiä apunasi. Muista myös käyttää pilkkuja.

elinkeinojen ja elinolosuhteiden muuttumisen vuoksi tarinointitaito ei enää välity uusille sukupolville perinteisellä tavalla. Uusi aika on tuonut uudet tavat ja keinot välittää viestejä, joten suullinen perinne on vaarassa hävitä.

Elinkeinojen ja elinolosuhteiden muuttumisen vuoksi tarinointitaito ei enää välity uusille sukupolville perinteisellä tavalla. Uusi aika on tuonut uudet tavat ja keinot välittää viestejä, joten suullinen perinne on vaarassa hävitä.

saamenkielen jaksen kertomaperinteen jatkamiseksi tarvitsemme lisää kirjoja, filmejä ja muita viestintävälineitä. Mutta ennen kaikkea tarvitaan meitä innokkaita asiaan vihkiytyneitä kertojia ja kirjailijoita, jotka itse olemme kasvaneet saamelaisen sadun ja kertomaperinteen lapsina.

Saamen kielen ja sen kertomaperinteen jatkamiseksi tarvitsemme lisää kirjoja, filmejä ja muita viestintävälineitä. Mutta ennen kaikkea tarvitaan meitä innokkaita, asiaan vihkiytyneitä kertojia ja kirjailijoita, jotka itse olemme kasvaneet saamelaisen sadun ja kertomaperinteen lapsina.

kirjoituksillani hahmotanteille karttaameidän tarinoistammesillä opiskellessani opin eräänlaisen pohjapiirustuksen muinaisesta mytologiastamme. Tuntui, kuin kuulemieni tarinoiden sisällöt olisivat järjestyneet loogisiin laatikostoihin

Kirjoituksillani hahmotan teille karttaa meidän tarinoistamme, sillä opiskellessani opin eräänlaisen pohjapiirustuksen muinaisesta mytologiastamme. Tuntui, kuin kuulemieni tarinoiden sisällöt olisivat järjestyneet loogisiin laatikostoihin.

aloin ymmärtää mitensatujen haltijajauskovaisten kovasti kieltämät pakanalliset jumalat ovat minulle aina olleet olemassa pääsin tutustumaan vanhoihin kavereihini uudestaan

Aloin ymmärtää, miten satujen haltijat ja uskovaisten kovasti kieltämät pakanalliset jumalat ovat minulle aina olleet olemassa. Pääsin tutustumaan vanhoihin kavereihini uudestaan.

12. Valitse oikea virke – Oikeat vastaukset

Alleviivaa oikea vaihtoehto yhteen kirjoitetuista virkkeistä. Oikea vaihtoehto on virke, joka vastaa oikein kirjoitettua virkettä.

Uusi aika on tuonut uudet tavat ja keinot välittää viestejä.

Uusiaikaontuonutuudettavatjakeinotvälittääviestejä.

Uusiaikaontuonnuutudetavatjakeinotvälittääviestejä.

Uusiontuonutuudettavatajakeinotväliäättääviestejä.

Kirjoituksillani hahmotan teille karttaa tarinoistamme.

Kirjoituksillaanihahmotaankarttaataarinoistaamme.

Kirjoituksilnihahmmotanteillekarttaatarinoistaamme.

Kirjoituksillanihahmotanteillekarttaatarinoistaamme.

Opin eräänlaisen pohjapiirustuksen muinaisesta mytologiastamme.

Opineräänlaiseepohjapiirustuksenmuinaisestamytologiastamme.

Opineräänlaisenpohjapiirustuksenmuinaisestamytologiastamme.

Opineräänlaisenpohaapiirustuksenmuinaisestamytologiastamme.

Lávaráddjá ryömi esiin lapsuudenkotimme kenkäkomerosta.

Lávaráddjáryömiesiinlapsuudenekotimmekenkäkomerosta.

Lávaráddjáryömiesiinlapsuudenkotimmekenkäkomerosta.

Lávaráddjáryömiesiinlapsuudenkotimmekenkäkomerosta.

Kummalliset sananparret rupesivat saamaan selityksiä.

Kummallisetsananparretrupesivatsaamaanselityksiä.

Kummalisetsananparretrupesivatsaamaansellityksiä.

Kummallisetsananparetrupesivatsaamaarnselityksiä.

Pääsin tutustumaan vanhoihin kavereihini uudestaan.

Pääsintutustumaanvanhoihinkavereihiniudestaan.

Päsintutustumaannvanhoihinkavereihiniuudestaan.

Pääsintutustumaanvanhoihinkavereihiniuudestaan.

Ihmisen piti kunnioittaa jokaista olentoa.

Ihmisenpitikunnioittaaajokaistaolentoa.

Ihmisenipitikunnioittaaajokaistolentoa.

Ihmisenpitikunioittaaajookaistaolentoa.

13. Vastaa kysymyksiin – Oikeat vastaukset

Lue teksti ja vastaa siitä esitettyihin kysymyksiin.

A) Mistä teksti kertoo?

Teksti kertoo saamelaisesta kertomaperinteestä, tarinoiden välittymisestä jälkipolville, kirjoittajan lapsuudesta ja saamelaisten uskomuksista.

B) Mitä tarvitaan saamelaisen kertomaperinteen jatkamiseksi?

Kertomaperinteen jatkamiseksi tarvitaan lisää kirjoja, filmejä ja muita viestintävälineitä.

C) Miksi kirjoittaja tuntee saamelaisia tarinoita hyvin, vaikka ei olekaan lapsena voinut käyttää kirjaston palveluja?

Kirjoittajan lapsuudessa hänen kotonaan kerrottiin tarinoita aamusta iltaan.

D) Kuka on Lávaráddjá?

Hän on saamelaiseen kertomaperinteeseen kuuluva hahmo.

E) Mitä kirjoittaja tarkoittaa sanomalla, että pääsi tutustumaan vanhoihin kavereihinsa uudestaan?

Opiskellessaan hän sai loogisen kokonaiskuvan saamelaisen kertomaperinteen hahmoista, haltijoista ja jumalista. Näin hän sai syvemmän käsityksen ja merkityksen lapsuudessaan kuulemille tarinoille.

F) Mitä kirjoittaja tarkoittaa sanomalla, että Lávaráddjá ryömi esiin hänen lapsuudenkotinsa kenkäkomerosta?

Sanoma on vertauskuvallinen. Sanomalla näin kirjoittaja kuvaa sitä, että lapsuuden tarinat saivat opintojen kautta uusia, laajempia merkityksiä.

14. Etsi samaa tarkoittava virke – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on annettu mallivirke. Mallivirkkeen alapuolella on kolme vaihtoehtoa samaa tarkoittavaksi virkkeeksi. Valitse kussakin kohdassa yksi oikea vaihtoehto.

1. Opiskellessani opin eräänlaisen pohjapiirustuksen muinaisesta mytologiastamme.
 - a) Opiskelin kartanpiirtäjäksi.
 - b) Opiskelin sisustussuunnittelua ja pohjapiirustusten tekemistä.
 - c) Opinnot valmensivat minua ymmärtämään muinaisia ajatuksia ja silloista kulttuuria.**

2. Tuntui, kuin kuulemieni tarinoiden sisällöt olisivat järjestyneet loogisiin laatikostoihin.
 - a) Logistiikka tuotti uusia ratkaisuja.
 - b) Sain tavarani järjestettyä laatikostoihin.
 - c) Ymmärsin tarinoiden sisältöjä uudella tavalla.**

3. Minusta tuntuu, kuin olisin lapsesta asti saanut istua satujen lähteellä.
 - a) Kotini vieressä oli lähde.
 - b) Kuulin satuja jatkuvasti ja elin niiden keskellä.**
 - c) Lapsena kuvittelin, että meillä oli satulähde.

4. Nykyään tämä puro vuorostaan pulppuaa minun kotonani.
 - a) Minä kerron lapsuudessani kuulemiani satuja omassa kodissani.**
 - b) Omistan nykyään lapsuudenkotini, joten puro on minun omistuksessani.
 - c) Olen rakentanut puutarhaani pulppuavan lähteen.

15. Poista virkkeestä sana – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on virkkeitä. Jokaisessa virkkeessä on yksi asiayhteyteen kuulumaton sana. Lue virkkeet ja alleviivaa sanat, jotka eivät ole asiaan kuuluvia. Kirjoita virkkeet korjattuina viivoille.

Saamelainen suullinen kertomaperinne on vaarassa **häitä** hävitä.

Saamelainen suullinen kertomaperinne on vaarassa hävitä.

Kotiväkeni oli **koskaan** kirjastoni.

Kotiväkeni oli kirjastoni.

Elinkeinot ja elinolosuhteet ovat vuosien saatossa **susi** muuttuneet.

Elinkeinot ja elinolosuhteet ovat vuosien saatossa muuttuneet.

Perheeni, sukulaisemme ja tuttavamme **alasti** kertoivat tarinoita.

Perheeni, sukulaisemme ja tuttavamme kertoivat tarinoita.

III Tarinat opettavat elämäntaitoja

Saamelaiset ovat aina opettaneet lapsiaan tarinoimalla. Satuja kuunnellessani opin tuntemaan maastoa, eläimiä ja maailmankaikkeutta. Suullinen kertomaperinne vastasi kysymyksiini ja ihmetyksiini. Monessa muodossa satu on ollut koko elämäni ajan minulle hyvin tärkeä opastaja, lohduttaja ja kumppani. Myös kysymyksiin kotiväkeni vastasi tarinoimalla.

Äiti puhuu vielä nykyäänkin lapsillensa ja lapsenlapsillensa tarinoimalla. Kerran olimme äitini kanssa kaupassa ostoksilla. Nostelimme tavaroitamme tiskille, minä kaivoin rahaa maksaakseni. Äiti alkoi paketoida ostoksiamme kertoen tarinaa:

Ennen muinoin, kauan sitten, korppi ja tiainen olivat menneet hevosella metsään puita hakemaan. Rankoja rekeen kuormatessaan korppi mumisi ääneen: "Pölkyt alle, raskaammat pohjalle!" Mutta tiainen tirskei ja väitti vastaan: "Ei ei ei, vaan risut, risut, risut pohjalle!" Kaverukset tekivät kuorman ja pinosivat puut rekeen niin kuin tiainen käski. Pohjaa vasten he laittoivat oksat alimmaiseksi ja koivujen rungot vasta niiden päälle. Kotimatalla jyrkässä mäessä reki kaatui ja kuorma hajosi. Korppi motkotti: "Minä olisin latonut raskaammat pölkyt pohjalle, vaan sinä et antanut. Usko vaan tästä lähtien, toki kuorma kaatuu, jos rekeen pinotaan keveimmät pohjalle. Mutta jos alimmaiseksi on pinottu raskaimmat pölkyt ja keveämmät nostettu niiden päälle, niin kuorma varmasti pysyy pystyssä ja tulee ehjänä kotiin saakka."

Kassa ihmetteli: "Vieläkö meillä on ihmisiä, jotka taitavat ja ehtivät kertoa noin viisaita tarinoita kesken tavallisten arkiaskareiden?"

1. Yhdistä kirjaimet sanoihin

Etsi sanan ensimmäinen ja viimeinen kirjain. Yhdistä kirjaimet sanaan mallin mukaisesti.

L	→	lapsiaan	→	A
M		satuja	→	N
S		elämä		Ä
E		maasto		T
V		tavarat		O
A		arkiaskare		A
T		vastasi		E
S		ostoksilla		I
K		sinä		Ä
O		kertoen		N

2. Etsi pitkät vokaalit

Etsi tekstistä sanat, joissa on pitkä vokaali (aa, ee, ii, oo, uu, yy, ää, öö). Alleviivaa sanat ja kirjoita ne viivoille.

Saamelaiset ovat aina opettaneet lapsiaan tarinoimalla. Satuja kuunnellessani opin tuntemaan maastoa, eläimiä ja maailmankaikkeutta. Suullinen kertomaperinne vastasi kysymyksiini ja ihmetyksiini. Monessa muodossa satu on ollut koko elämäni ajan minulle hyvin tärkeä opastaja, lohduttaja ja kumppani. Myös kysymyksiin kotiväkeni vastasi tarinoimalla.

3. Etsi kaksoiskonsonantit

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksoiskonsonantti (kk, ll, mm, nn, pp, rr, ss, tt). Alleviivaa sanat ja kirjoita ne viivoille.

Äiti puhuu vielä nykyäänkin lapsillensa ja lapsenlapsillensa tarinoimalla. Kerran olimme äitini kanssa kaupassa ostoksilla. Nostelimme tavaroitamme tiskille, minä kaivoin rahaa maksaakseni. Äiti alkoi paketoida ostoksiamme kertoen tarinaa.

4. Sijoita tavut

Sijoita annetut tavut ruudukkoon niin, että niistä muodostuu järkeviä sanoja. Kirjoita ruudukosta muodostuvat sanat viivoille.

tavut: de, vo, a, tu, taan, vat, ta

tai		
	XXXXX	

tavut: rem, ket, kai, ai, pi, ti

pa		
	XXXXX	
		nen

5. Etsi tavut

Tehtävässä on annettu sanoja. Alleviivaa sanat, joiden ensimmäisessä tavussa on kolme kirjainta.

saamelaiset

opettaneet

lapsiaan

tarinoimalla

kuunnelllessani

opin

tuntemaan

maastoa

eläimiä

maailmankaikkeutta

suullinen

kertomaperinne

vastasi

kysymyksiini

ihmetyksiini

monessa

muodossa

satu

ollut

elämäni

ajan

minulle

6. Etsi sanat

Etsi sanat annettujen vihjeiden avulla. Alleviivaa sana tekstistä ja kirjoita se viivalle.

Saamelaiset ovat aina opettaneet lapsiaan tarinoimalla. Satuja kuunnellessani opin tuntemaan maastoa, eläimiä ja maailmankaikkeutta. Suullinen kertomaperinne vastasi kysymyksiini ja ihmetyksiini. Monessa muodossa satu on ollut koko elämäni ajan minulle hyvin tärkeä opastaja, lohduttaja ja kumppani. Myös kysymyksiin kotiväkeni vastasi tarinoimalla.

1. Sanassa on viisi tavua, ja sen neljäs tavu on -mal-.

2. Sanassa on kolme tavua, ja sen viimeisessä tavussa on yksi kirjain.

3. Sanassa on kaksi tavua, ja sen ensimmäisessä tavussa on yksi kirjain.

4. Sanassa on viisi tavua, ja sen toinen tavu on -ti-.

5. Sanassa on yksi tavu, ja se alkaa vokaalilla.

7. Muodosta sana lisäämällä tavu

Tummennetuista sanoista puuttuu tavu. Valitse oikea tavu annetuista vaihtoehdoista ja kirjoita se viivalle.

A) Korppi ja tiainen olivat menneet **hevo**_____ **la** metsään.
se / sel / el

B) Metsästä **haet**_____ puita.
tiin / iin / in

C) Rankoja rekeen kuormatessaan korppi **mu**_____ **si** ääneen.
i / ti / tit

D) "Pölkyt alle, **ras**_____ **mat** pohjalle!"
ka / kam / kaam

E) Mutta **ti**_____ **nen** tirsкуi ja väitti vastaan.
ai / lai / tai

F) kaverukset **teki**_____ kuorman.
vat / vät / nät

G) He pinosivat puut **re**_____ niin kuin tiainen käski.
ken / en / keen

H) He **lait**_____ **vat** oksat alimmaiseksi ja rungot vasta niiden päälle.
ti / oi / toi

I) Kotimatalla jyrkässä **a**_____ **mäessä** reki kaatui ja kuorma hajosi.
la / laa / lä

8. Valitse oikein kirjoitettu sana

Valitse kultakin riviltä oikein kirjoitettu sana.

lapsiaan	lapsian	laapsiaan	lappsiaan
opia	ooppia	oppia	oopia
kunnella	kuunneella	kuunnella	kuunella
sulinen	suulinen	sullinen	suullinen
kysymys	kymysys	kyssymys	kysymy
imhetys	ihmetyys	ihmetys	ihmetyä
kumpani	kummpani	kumppani	kumppani
lohbuttaja	lohduttaja	lohdutaja	louhduttaja
nykyään	nymyään	nykyän	nykyäm
ostoss	osstos	otsos	ostos
kauan	kuan	kaun	kauauan
tarinpida	tarinoida	tariboida	tarinoiga
pakefoida	paketoida	paketoiga	paketoiba
nostela	noostela	noostella	nostella

9. Etsi sanat

Etsi laatikossa olevia sanoja tekstistä. Kun olet löytänyt sanan, poimi löytämäsi sana seuraavan sanan kolmas kirjain viivalle. Etsi sanat numerojärjestyksessä. Tutki, mikä sana viivalle muodostuu.

1. reki
2. alle
3. puita
4. kotiin
5. kotimatalla
6. jyrkässä

Ennen muinoin, kauan sitten, korppi ja tiainen olivat menneet hevosella metsään puita hakemaan. Rankoja rekeen kuormatessaan korppi mumisi ääneen: "Pölkkyt alle, raskaammat pohjalle!" Mutta tiainen tirskei ja väitti vastaan: "Ei ei ei, vaan risut, risut, risut pohjalle!" Kaverukset tekivät kuorman ja pinosivat puut rekeen niin kuin tiainen käski. Pohjaa vasten he laittoivat oksat alimmaiseksi ja koivujen rungot vasta niiden päälle. Kotimatalla jyrkässä mäessä reki → kaatui ja kuorma hajosi. Korppi motkotti: "Minä olisin latonut raskaammat pölkkyt pohjalle, vaan sinä et antanut. Usko vaan tästä lähtien, toki kuorma kaatuu, jos rekeen pinotaan keveimmät pohjalle. Mutta jos alimmaiseksi on pinottu raskaimmat pölkkyt ja keveämmät nostettu niiden päälle, niin kuorma varmasti pysyy pystyssä ja tulee ehjänä kotiin saakka."

MUODOSTUVA SANA: **a**_____

10. Muodosta virkkeitä

Muodosta kolmen sanan virkkeitä mallin mukaisesti. Kirjoita virkkeet viivoille.

Linnut	mumisi	puita.
Korppi	hakivat	ääneen.
Rankoja	tirskui	korpille.
Tiainen	kuormattiin	kuorman.
Kaverukset	tekivät	rekeen.

11. Taivuta sanat

Viivoilta puuttuvat sanat ovat perusmuodossaan. Taivuta sanat oikeaan muotoonsa ja kirjoita ne viivoille.

Korppi ja tiainen

Kaverukset _____ kuorman ja pinosivat puut rekeen
tehdä

niin kuin tiainen _____. Pohjaa vasten he laittoivat
käskeä

oksat alimmaiseksi ja koivujen _____ vasta niiden päälle.
runko

Kotimatalla _____ mäessä reki kaatui ja kuorma
jyrkkä

hajosi. Korppi motkotti: "Minä _____ latonut raskaammat
olla

pölkyt _____, vaan sinä et antanut. Usko vaan tästä
pohja

lähtien, toki kuorma _____, jos rekeen pinotaan
kaatua

keveimmät pohjalle. Mutta jos alle _____ pinottu raskaimmat
olla

pölkyt ja keveämmät _____ niiden päälle, niin kuorma
nostaa

varmasti _____ pystyssä ja tulee ehjänä kotiin saakka.
pysyä

12. Valitse virkkeeseen oikea sana

Valitse virkkeeseen oikein kirjoitettu sana. Vain yksi kolmesta vaihtoehdosta on oikein kirjoitettu. Merkitse rasti viivalle oikean vaihtoehdon eteen.

A)

Tarinat opettavat _____ elämistaitioja.
_____ elämätaitoija.
_____ elämäntaitoja.

B)

_____ Saamelaiset ovat aina opettaneet lapsiaan tarinoimalla.
_____ Samelaiset
_____ Sammelaist

C)

Satuja kuunnellessaan oppii tuntemaan _____ maailmankaikkeuta.
_____ mailmankaikkeutta.
_____ maailmankaikkeutta

D)

Suullinen kertomaperinne vastaa _____ kymysyksiin.
_____ kysymyksiin.
_____ kysmyksiin.

E)

Satu voi olla hyvin tärkeä _____ ompastaja.
_____ opastaja.
_____ opsastaja.

F)

_____ Nykyänkin äiti puhuu tarinoimalla.
_____ Nykyäänkin
_____ Nykyäänkin

G)

Kerran olimme äitini kanssa kaupassa _____ ostoksilla.
_____ ostoosilla.
_____ ostosilla.

H)

Nostelimme tavaroita _____ tiksille.
_____ tiskile.
_____ tiskille.

I)

Minä kaivoin rahaa _____ maksakseni.
_____ maksaakseni.
_____ maksaaseni.

J)

Äiti alkoi paketoida ostoksiamme kertoen _____ tarinaa.
_____ turinaa.
_____ trinaa.

K)

Ennen muinoin korppi ja tiainen menivät _____ metsätä.
_____ metsn.
_____ metsään.

L)

He menivät hevosella puita _____ nakemaan
_____ hakemaan.
_____ hakmaan.

M)

Rankoja rekeen kuormatessaan korppi _____ mumsi.
_____ mimisi.
_____ mumisi.

N)

Kaverukset tekivät _____ kourman.
_____ kuorman.
_____ kireman.

O)

Kotimatalla reki kaatui ja kuorma _____ hajosi.
_____ hjosi.
_____ lajosi.

13. Täydennä virke

Täydennä tekstin pohjalta virkkeeseen sopiva sana. Vain yksi annetuista vaihtoehdoista on oikea.

1. Kaverukset tekivät kuorman ja _____ puut rekeen.

keräsivät / laittoivat / kokosivat / pinosivat

2. Pohjaa _____ he laittoivat oksat.

vasten / kohden / pitkin / varten

3. Kotimatalla _____ mäessä reki kaatui.

matalassa / kovassa / jyrkässä / viimeisessä

4. "Minä olisin latonut raskaammat _____ pohjalle."

pahkat / pölkyt / risut / oksat

5. "Vieläkö meillä on ihmisiä, jotka taitavat ja ehtivät _____ noin viisaita tarinoita kesken tavallisten arkiaskareiden?"

patikoida / askarrella / juosta / kertoa

14. Valitse oikea väittämä

Päättele, onko väittämä tekstin perusteella oikein vai väärin.

	oikein	väärin
Saamelaiset ovat aina opettaneet lapsiaan tarinoimalla.		
Sadut kertovat maastosta, eläimistä ja maailmankaikkeudesta.		
Tarinoilla herätetään kysymyksiä ja ihmetystä.		
Satu voi olla ihmisen opastaja ja lohduttaja.		
Kirjoittajan kotona oli tapana vastata kysymyksiin tarinalla.		
Kirjoittajan äiti ei pidä tarinoiden kertomisesta.		
Kirjoittajan äidin lastenlapset eivät ole koskaan kuulleet isoäidin tarinoita.		
Kauppakäynnillä äiti maksoi ostokset.		
Kirjoittajan rahat eivät riittäneet kauppalaskuun, joten äiti kertoi maksuksi tarinan.		
Äiti pakkasi tavarat.		
Kaupan kassa ihmetteli äidin taitoa kertoa tarinoita.		

15. Monivalintatehtävä

Vastaa tekstistä esitettyihin kysymyksiin valitsemalla oikea vastausvaihtoehto. Vain yksi neljästä vaihtoehdosta on oikein.

1. Mistä tarina kertoo?
 - a) saamelaisesta kaupasta
 - b) saamelaisesta tavasta paketoita ostokset
 - c) puiden kaadosta
 - d) opettavaisista tarinoista

2. Miksi saamelaiset kertovat tarinoita?
 - a) Tapa on osa heidän kulttuuriperimäänsä.
 - b) Isovanhemmat eivät osaa kirjoittaa.
 - c) He ihmettelevät maailmankaikkeutta.
 - d) Kaupassa pitää osata kertoa tarinoita.

3. Miksi kirjoittajan äiti kertoo tarinaa paketoidessaan ostoksia?
 - a) Äiti on pitkästynyt ja odottaa kaupasta pois pääsemistä.
 - b) Hän halusi esiintyä ihmisille.
 - c) Äiti halusi kertoa opettavaisen tarinan siitä, miten tavarat tulee pakata.
 - d) Hän halusi kertoa vertauksen lintujen käyttäytymisestä.

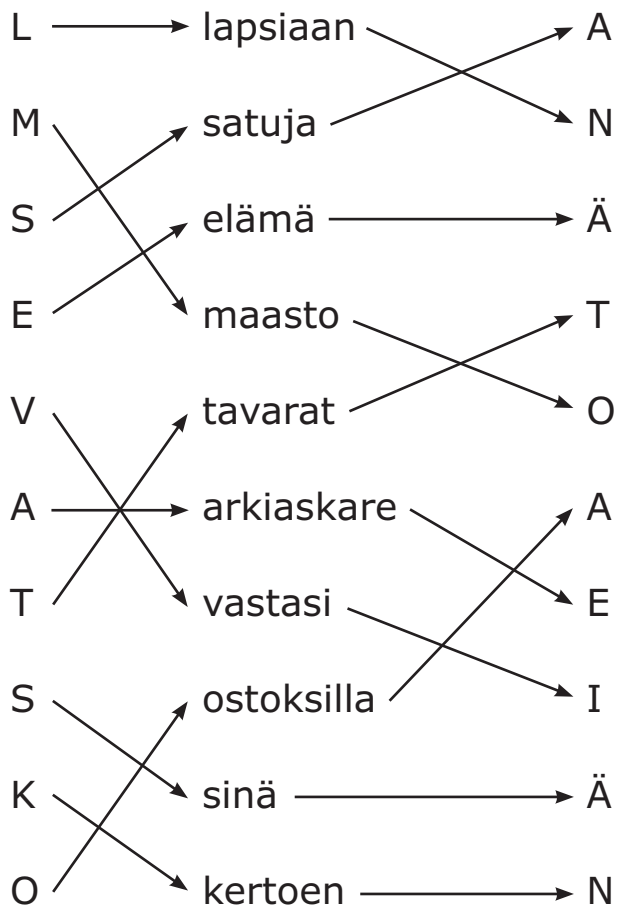
4. Miten eläimet aikoivat kuljettaa puut pois metsästä?
 - a) hevosella ja reellä
 - b) porolla ja reellä
 - c) traktorilla ja peräkärryllä
 - d) autolla ja peräkärryllä

5. Miten korppi halusi puut kuormattavan?
 - a) keveimmät pohjalle
 - b) oksat pohjalle
 - c) risut alimmaiseksi
 - d) raskaimmat puut alimmaiseksi

6. Miten tiainen halusi puut kuormattavan?
- a) pölkyt pohjaa vasten
 - b) keveimmät puut alimmaiseksi
 - c) rungot pohjaa vasten
 - d) raskaimmat puut alimmaiseksi
7. Kuka piti tirskuvia ääniä?
- a) korppi
 - b) äiti
 - c) tiainen
 - d) kirjoittaja
8. Missä kuorma kaatui?
- a) mäessä
 - b) tasamaalla
 - c) metsässä
 - d) kalliolla
9. Miksi kuorma kaatui?
- a) Hevonen kaatui.
 - b) Maa oli liukas.
 - c) Raskaimmat puut olivat alimmaisena.
 - d) Kevyimmät puut olivat pohjalla.
10. Kenen ohjetta kuormauksessa olisi pitänyt noudattaa?
- a) tiaisien
 - b) korpin
 - c) hevosen
 - d) kassan

1. Yhdistä kirjaimet sanoihin – Oikeat vastaukset

Etsi sanan ensimmäinen ja viimeinen kirjain. Yhdistä kirjaimet sanaan mallin mukaisesti.

2. Etsi pitkät vokaalit – Oikeat vastaukset

Etsi tekstistä sanat, joissa on pitkä vokaali (aa, ee, ii, oo, uu, yy, ää, öö). Alleviivaa sanat ja kirjoita ne viivoille.

Saamelaiset ovat aina **opettaneet lapsiaan** tarinoimalla. Satuja **kuunnellessani** opin **tuntemaan maastoa**, eläimiä ja **maailmankaikkeutta**. **Suullinen** kertomaperinne vastasi **kysymyksiini** ja **ihmetyksiini**. Monessa muodossa satu on ollut koko elämäni ajan minulle hyvin tärkeä opastaja, lohduttaja ja kumppani. Myös **kysymyksiin** kotiväkeni vastasi tarinoimalla.

Saamelaiset _____

opettaneet _____

lapsiaan _____

kuunnellessani _____

tuntemaan _____

maastoa _____

maailmankaikkeutta _____

suullinen _____

kysymyksiini _____

ihmetyksiini _____

kysymyksiin _____

3. Etsi kaksoiskonsonantit – Oikeat vastaukset

Etsi tekstistä sanat, joissa on kaksoiskonsonantti (kk, ll, mm, nn, pp, rr, ss, tt). Alleviivaa sanat ja kirjoita ne viivoille.

Äiti puhuu vielä nykyäänkin **lapsillensa** ja **lapsenlapsillensa** **tarinoimalla**. **Kerran olimme** äitini **kanssa kaupassa** **ostoksilla**. **Nostelimme tavaroitamme tiskille**, minä kaivoin rahaa maksaakseni. Äiti alkoi paketoida **ostoksiamme** kertoen tarinaa.

lapsillensa

lapsenlapsillensa

tarinoimalla

kerran

olimme

kanssa

kaupassa

ostoksilla

nostelimme

tavaroitamme

tiskille

ostoksiamme

4. Sijoita tavut – Oikeat vastaukset

Sijoita annetut tavut ruudukkoon niin, että niistä muodostuu järkeviä sanoja. Kirjoita ruudukosta muodostuvat sanat viivoille.

tavut: de, vo, a, tu, taan, vat, ta

tai	de	taan
ta	XXXXX	tu
vat	vo	a

taidetaan_____

taivat_____

vatvoa_____

taantua_____

tavut: rem, ket, kai, ai, pi, ti

pa	rem	pi
ket	XXXXX	kai
ti	ai	nen

parempi_____

paketti_____

tiainen_____

pikainen_____

5. Etsi tavut – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on annettu sanoja. Alleviivaa sanat, joiden ensimmäisessä tavussa on kolme kirjainta.

saamelaiset

opettaneet

lapsiaan

tarinoimalla

kuunnelllessani

opin

tuntemaan

maastoa

eläimiä

maailmankaikkeutta

suullinen

kertomaperinne

vastasi

kysymyksiini

ihmetyksiini

monessa

muodossa

satu

ollut

elämäni

ajan

minulle

6. Etsi sanat – Oikeat vastaukset

Etsi sanat annettujen vihjeiden avulla. Alleviivaa sana tekstistä ja kirjoita se viivalle.

Saamelaiset ovat aina opettaneet lapsiaan **tarinoimalla**. Satuja kuunnellessani opin tuntemaan **maastoa**, eläimiä ja maailmankaikkeutta. Suullinen kertomaperinne vastasi kysymyksiini ja ihmetyksiini. Monessa muodossa satu **on** ollut koko elämäni **ajan** minulle hyvin tärkeä opastaja, lohduttaja ja kumppani. Myös kysymyksiin **kotiväkeni** vastasi tarinoimalla.

1. Sanassa on viisi tavua, ja sen neljäs tavu on –mal-.

ta-ri-noi-mal-la_____

2. Sanassa on kolme tavua, ja sen viimeisessä tavussa on yksi kirjain.

maas-to-a_____

3. Sanassa on kaksi tavua, ja sen ensimmäisessä tavussa on yksi kirjain.

a-jan_____

4. Sanassa on viisi tavua, ja sen toinen tavu on –ti-.

ko-ti-vä-ke-ni_____

5. Sanassa on yksi tavu, ja se alkaa vokaalilla.

on_____

7. Muodosta sana lisäämällä tavu – Oikeat vastaukset

Tummennetuista sanoista puuttuu tavu. Valitse oikea tavu annetuista vaihtoehdoista ja kirjoita se viivalle.

A) Korppi ja tiainen olivat menneet **hevo-sel-la** metsään.
*se / **sel** / el*

B) Metsästä **haet-tiin** puita.
***tiin** / iin / in*

C) Rankoja rekeen kuormatessaan korppi **mu-ti-si** ääneen.
*i / **ti** / tit*

D) "Pölkyt alle, **ras-kaam-mat** pohjalle!"
*ka / kam / **kaam***

E) Mutta **ti-ai-nen** tirsкуi ja väitti vastaan.
***ai** / lai / tai*

F) kaverukset **teki-vät** kuorman.
*vat / **vät** / nät*

G) He pinosivat puut **re-keen** niin kuin tiainen käski.
*ken / en / **keen***

H) He **lait-toi-vat** oksat alimmaiseksi ja rungot vasta niiden päälle.
*ti / oi / **toi***

I) Kotimatalla jyrkässä **a-la-mäessä** reki kaatui ja kuorma hajosi.
***la** / laa / lä*

8. Valitse oikein kirjoitettu sana – Oikeat vastaukset

Valitse kultakin riviltä oikein kirjoitettu sana.

lapsiaan	lapsian	laapsiaan	lappsiaan
opia	ooppia	oppia	oopia
kunnella	kuunneella	kuunnella	kuunella
sulinen	suulinen	sullinen	suullinen
kysymys	kymysys	kyssymys	kysymy
imhetys	ihmetyys	ihmetys	ihmetyä
kumpani	kummpani	kumppani	kummppani
lohbuttaja	lohduttaja	lohdutaja	louhduttaja
nykyään	nymyään	nykyän	nykyäm
ostoss	osstos	otsos	ostos
kauan	kuan	kaun	kauauan
tarinpida	tarinoida	tariboida	tarinoiga
pakefoida	paketoida	paketoiga	paketoiba
nostela	noostela	noostella	nostella

9. Etsi sanat – Oikeat vastaukset

Etsi laatikossa olevia sanoja tekstistä. Kun olet löytänyt sanan, poimi löytämäsi sanaa seuraavan sanan kolmas kirjain viivalle. Etsi sanat numerojärjestyksessä. Tutki, mikä sana viivalle muodostuu.

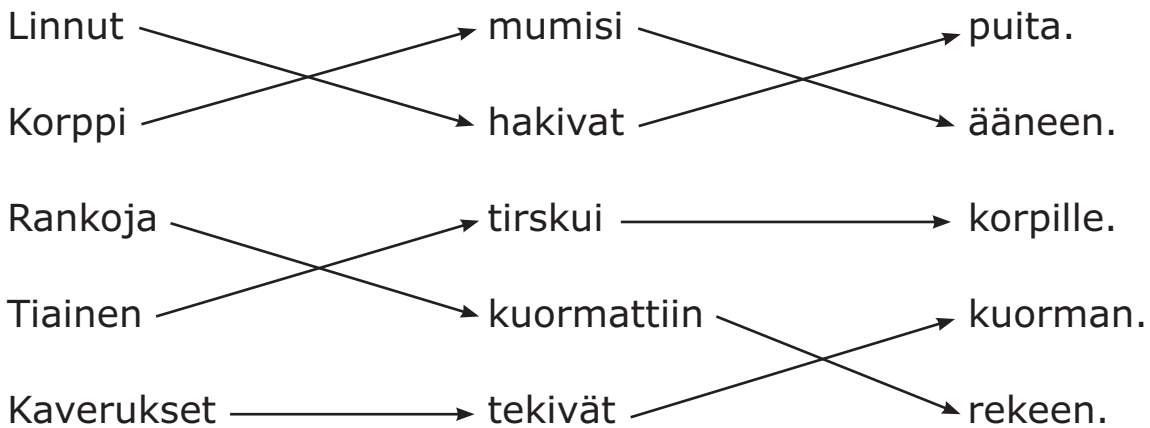
1. reki
2. alle
3. puita
4. kotiin
5. kotimatalla
6. jyrkässä

Ennen muinoin, kauan sitten, korppi ja tiainen olivat menneet hevosella metsään puita → hakemaan. Rankoja rekeen kuormatessaan korppi mumisi ääneen: "Pölkyt alle, → raskaamat pohjalle!" Mutta tiainen tirskuu ja väitti vastaan: "Ei ei ei, vaan risut, risut, risut pohjalle!" Kaverukset tekivät kuorman ja pinosivat puut rekeen niin kuin tiainen käski. Pohjaa vasten he laittoivat oksat alimmaiseksi ja koivujen rungot vasta niiden päälle. Kotimatalla → jyrkässä → mäessä reki → kaatui ja kuorma hajosi. Korppi motkotti: "Minä olisin latonut raskaamat pölkyt pohjalle, vaan sinä et antanut. Usko vaan tästä lähtien, toki kuorma kaatuu, jos rekeen pinotaan keveimmät pohjalle. Mutta jos alimmaiseksi on pinottu raskaimmat pölkyt ja keveämmät nostettu niiden päälle, niin kuorma varmasti pysyy pystyssä ja tulee ehjänä kotiin → saakka."

MUODOSTUVA SANA: askare_____

10. Muodosta virkkeitä – Oikeat vastaukset

Muodosta kolmen sanan virkkeitä mallin mukaisesti. Kirjoita virkkeet viivoille.

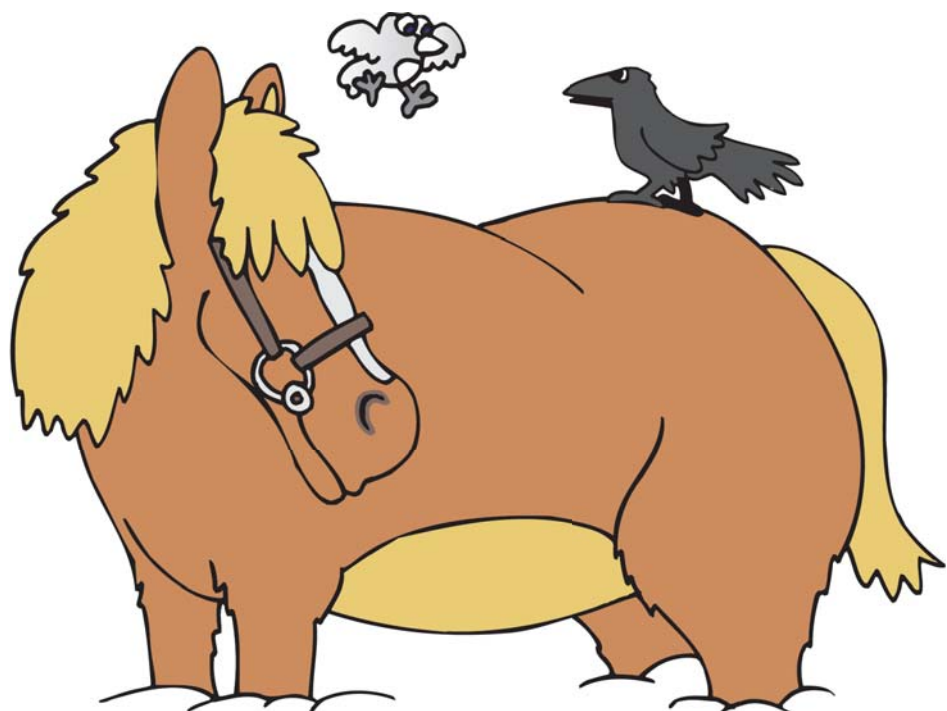
Linnut hakivat puita.

Korppi mumisi ääneen.

Rankoja kuormattiin rekeen.

Tiainen tirskei korpille.

Kaverukset tekivät kuorman.

11. Taivuta sanat – Oikeat vastaukset

Viivoilta puuttuvat sanat ovat perusmuodossaan. Taivuta sanat oikeaan muotoonsa ja kirjoita ne viivoille.

Korppi ja tiainen

Kaverukset **tekivät**_____ kuorman ja pinosivat puut rekeen
tehdä

niin kuin tiainen **käksi**_____. Pohjaa vasten he laittoivat
käskeä

oksat alimmaiseksi ja koivujen **rungot**_____ vasta niiden päälle.
runko

Kotimatalla **jyrkässä**_____ mäessä reki kaatui ja kuorma
jyrkkä

hajosi. Korppi motkotti: "Minä **olisin**_____ latonut raskaammat
olla

pölkyt **pohjalle**_____, vaan sinä et antanut. Usko vaan tästä
pohja

lähtien, toki kuorma **kaatuu**_____ jos rekeen pinotaan
kaatua

keveimmät pohjalle. Mutta jos alle **on**_____ pinottu raskaimmat
olla

pölkyt ja keveämmät **nostettu**_____ niiden päälle, niin kuorma
nostaa

varmasti **pysyy**_____ pystyssä ja tulee ehjänä kotiin saakka."
pysyä

12. Valitse virkkeeseen oikea sana – Oikeat vastaukset

Valitse virkkeeseen oikein kirjoitettu sana. Vain yksi kolmesta vaihtoehdosta on oikein kirjoitettu. Merkitse rasti viivalle oikean vaihtoehdon eteen.

A)

Tarinat opettavat _____ elämistäitioja.
_____ elämätaitoja.
 X **elämäntaitoja.**

B)

 X **Saamelaiset** ovat aina opettaneet lapsiaan tarinoimalla.
_____ Samelaiset
_____ Sammelaiset

C)

Satuja kuunnellessaan oppii tuntemaan _____ maailmankaikkeuta.
_____ mailmankaikkeutta.
 X **maailmankaikkeutta.**

D)

Suullinen kertomaperinne vastaa _____ kymysyksiin.
 X **kysymyksiin.**
_____ kysmyksiin.

E)

Satu voi olla hyvin tärkeä _____ ompastaja.
 X **opastaja.**
_____ opsastaja.

F)

_____ Nykyänkin äiti puhuu tarinoimalla.
 X **Nykyäänkin**
_____ Nykyäänkkin

G)

Kerran olimme äitini kanssa kaupassa X **ostoksilla.**
_____ ostooksilla.
_____ ostosilla.

H)

Nostelimme tavaroita _____ tikseille.
_____ tiskile.
 tiskille.

I)

Minä kaivoin rahaa _____ maksakseni.
 maksaakseni.
_____ maksaaseni.

J)

Äiti alkoi paketoida ostoksiamme kertoen **tarinaa.**
_____ turinaa.
_____ trinaa.

K)

Ennen muinoin korppi ja tiainen menivät _____ metsätä.
_____ metsn.
 metsään.

L)

He menivät hevosella puita _____ nakemaan
 hakemaan.
_____ hakmaan.

M)

Rankoja rekeen kuormatessaan korppi _____ mumsi.
_____ mimisi.
 mumisi.

N)

Kaverukset tekivät _____ kourman.
 kuorman.
_____ kireman.

O)

Kotimatalla reki kaatui ja kuorma **hajosi.**
_____ hjosi.
_____ lajosi.

13. Täydennä virke – Oikeat vastaukset

Täydennä tekstin pohjalta virkkeeseen sopiva sana. Vain yksi annetuista vaihtoehdoista on oikea.

1. Kaverukset tekivät kuorman ja **pinosivat** puut rekeen.

*keräsivät / laittoivat / kokosivat / **pinosivat***

2. Pohjaa **vasten** he laittoivat oksat.

***vasten** / kohden / pitkin / varten*

3. Kotimatalla **jyrkässä** mäessä reki kaatui.

*matalassa / kovassa / **jyrkässä** / viimeisessä*

4. "Minä olisin latonut raskaammat **pölkyt** pohjalle."

*pahkat / **pölkyt** / risut / oksat*

5. "Vieläkö meillä on ihmisiä, jotka taitavat ja ehtivät **kertoa** noin viisaita tarinoita kesken tavallisten arkiaskareiden?"

*patikoida / askarrella / juosta / **kertoa***

14. Valitse oikea väittämä – Oikeat vastaukset

Päättele, onko väittämä tekstin perusteella oikein vai väärin.

	oikein	väärin
Saamelaiset ovat aina opettaneet lapsiaan tarinoimalla.	X	
Sadut kertovat maastosta, eläimistä ja maailmankaikkeudesta.	X	
Tarinoilla herätetään kysymyksiä ja ihmetystä.		X
Satu voi olla ihmisen opastaja ja lohduttaja.	X	
Kirjoittajan kotona oli tapana vastata kysymyksiin tarinalla.	X	
Kirjoittajan äiti ei pidä tarinoiden kertomisesta.		X
Kirjoittajan äidin lastenlapset eivät ole koskaan kuulleet isoäidin tarinoita.		X
Kauppakäynnillä äiti maksoi ostokset.		X
Kirjoittajan rahat eivät riittäneet kauppalaskuun, joten äiti kertoi maksuksi tarinan.		X
Äiti pakkasi tavarat.	X	
Kaupan kassa ihmetteli äidin taitoa kertoa tarinoita.	X	

15. Monivalintatehtävä – Oikeat vastaukset

Vastaa tekstistä esitettyihin kysymyksiin valitsemalla oikea vastausvaihtoehto. Vain yksi neljästä vaihtoehdosta on oikein.

1. Mistä tarina kertoo?
 - a) saamelaisesta kaupasta
 - b) saamelaisesta tavasta paketoita ostokset
 - c) puiden kaadosta
 - d) opettavaisista tarinoista**

2. Miksi saamelaiset kertovat tarinoita?
 - a) Tapa on osa heidän kulttuuriperimäänsä.**
 - b) Isovanhemmat eivät osaa kirjoittaa.
 - c) He ihmettelevät maailmankaikkeutta.
 - d) Kaupassa pitää osata kertoa tarinoita.

3. Miksi kirjoittajan äiti kertoo tarinaa paketoidessaan ostoksia?
 - a) Äiti on pitkästynyt ja odottaa kaupasta pois pääsemistä.
 - b) Hän halusi esiintyä ihmisille.
 - c) Äiti halusi kertoa opettavaisen tarinan siitä, miten tavarat tulee pakata.**
 - d) Hän halusi kertoa vertauksen lintujen käyttäytymisestä.

4. Miten eläimet aikoivat kuljettaa puut pois metsästä?
 - a) hevosella ja reellä**
 - b) porolla ja reellä
 - c) traktorilla ja peräkärryllä
 - d) autolla ja peräkärryllä

5. Miten korppi halusi puut kuormattavan?
 - a) keveimmät pohjalle
 - b) oksat pohjalle
 - c) risut alimmaiseksi
 - d) raskaimmat puut alimmaiseksi**

6. Miten tiainen halusi puut kuormattavan?
a) pölkyt pohjaa vasten
b) keveimmät puut alimmaiseksi
c) rungot pohjaa vasten
d) raskaimmat puut alimmaiseksi
7. Kuka piti tirskeviä ääniä?
a) korppi
b) äiti
c) tiainen
d) kirjoittaja
8. Missä kuorma kaatui?
a) mäessä
b) tasamaalla
c) metsässä
d) kalliolla
9. Miksi kuorma kaatui?
a) Hevonen kaatui.
b) Maa oli liukas.
c) Raskaimmat puut olivat alimmaisena.
d) Kevyimmät puut olivat pohjalla.
10. Kenen ohjetta kuormauksessa olisi pitänyt noudattaa?
a) tiaisen
b) korpin
c) hevosen
d) kassan

LUKKI
K U U S A M A